

Západočeská univerzita

Fakulta právnická

Diplomová práce

Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů, se zaměřením na pohlavní
zneužívání dětí

Štěpánka Pintnerová

Plzeň, 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Štěpánka PINTNEROVÁ**
Osobní číslo: **R15M0229P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Metodika vyšetřování sexuálních trestných činů se zaměřením na pohlavní zneužívání dětí**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Kriminologická charakteristika pohlavního zneužití (vymezení pojmu) – trestné činy
2. Postupy a metody prověřování a vyšetřování trestného činu pohlavní zneužívání – zjišťování kriminologických stop
3. Zvláštnosti vyšetřování pohlavního zneužívání
4. Spolupráce s veřejností (osvěta)
5. Kazuistika

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

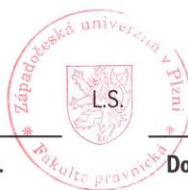
- Musil, J., a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Karolinum, 1992
- Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J. Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004
- Novotný, O., Zapletal, J., a kol. Kriminologie. 2., přepracované vydání. Praha: ASPI, 2004
- Porada V. a kol., Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007
- Straus, J. a kol., Kriminalistická metodika. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **6. února 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 15. července 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a řádně jsem ocitovala všechny použité zdroje.

Plzeň, 2020

.....

Štěpánka Pintnerová

Mé poděkování patří doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M.

za poskytnutí cenných rad a připomínek.

Plzeň, 2020

.....

Štěpánka Pintnerová

Abstrakt

Cílem této diplomové práce na téma metodika vyšetřování sexuálních trestných činů se zaměřením na pohlavní zneužívání dětí je systematicky a strukturovaně seznámit s metodikou vyšetřování této trestné činnosti a na základě provedeného výzkumu doporučit možná zlepšení a doplnění této metodiky.

První teoretická část je věnována úpravě trestního zákoníku, skutkové podstatě i způsobům, jakými se takového trestného činu pachatel může dopustit, dále metodice vyšetřování včetně prvotních a dalších procesních úkonů. Věnuje se ale i problémům, jaké představuje sekundární viktimizace nebo křivé obvinění.

V praktické empirické části se práce zabývá vytyčením cíle, tedy zjištěním vhodností jednotlivých postupů a metodik ve vztahu ke sledovému cíli, tedy k odhalení a potrestání pachatele této trestné činnosti. Dále pak k možné sekundární viktimizaci dětských obětí s ohledem na možnosti a zvolený postup při vyšetřování sexuálních trestných činů, dále stanovením empirických metod, v tomto případě dotazníku a rozhovoru, následné sumarizaci a následném vyhodnocení zjištěných skutečností.

V závěrečné části práce jsou uvedena možná doporučení na doplnění, případně zlepšení jednotlivých postupů v trestním řízení při vyšetřování sexuálních trestných činů se zaměřením na pohlavní zneužívání dětí.

Klíčová slova

Trestný čin, trestní řízení, prověřování, vyšetřování, ohledání místa činu, daktyloskopie, biologie, DNA, výslech, znalecké zkoumání, posudek, pachatel, oběť, pohlavní zneužití, nezletilý, mladistvý, post-traumatická porucha, sebevražda

Abstract

The aim of this diploma thesis on the methodology of the investigation of sexual offenses, focusing on child sexual abuse is to systematically and in a structured way apprise the methodology of investigation of this crime and to recommend possible improvements and additions to this methodology based on the conducted research.

The first theoretical part is devoted to the provisions of the Criminal Code, the facts of the case and the ways in which the perpetrator can commit such a crime, the methodology of the investigation, including the initial and other procedural acts, but also problems such as secondary victimization or false accusations.

In the practical empirical part this thesis aims to set the target, ie finding out the suitability of individual procedures and methodologies in relation to the pursued goal, which is to detect and punish the perpetrator of this crime. Furthermore, to the possible secondary victimization of child victims with regard to the possibilities and the chosen procedure in the investigation of sexual crimes, the determination of empirical methods, in this case a questionnaire and interview, and subsequent summarization and evaluation of the findings.

In the final part of the thesis there are possible recommendations for amendment or improving individual procedures in criminal proceedings in the investigation of sexual crimes with a focus on sexual abuse of children.

Keywords: Crime, criminal proceedings, screening, investigation, crime scans, dactyloscopy, biology, DNA, interrogation, expert opinion, opinion, perpetrator, victim, sexual abuse, minor, juvenile, post-traumatic disorder, suicide

Obsah

1	Úvod	11
2	Kriminalistická charakteristika pohlavního zneužití (vymezení pojmů)	14
2.1	Objekt trestného činu pohlavní zneužití	17
2.2	Objektivní stránka trestného činu pohlavní zneužití	19
2.2.1	Soulož	20
2.2.2	Pohlavní zneužití provedené jiným způsobem	20
2.2.2.1	Orální pohlavní styk	20
2.2.2.2	Anální styk.....	21
2.2.2.3	Ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození	21
2.3	Oběť trestného činu pohlavní zneužití – osoba mladší patnácti let	21
2.3.1	Subjekt trestného činu pohlavní zneužití – pachatel, nebo ten, kdo má trestní odpovědnost	23
2.4	Subjektivní stránka trestného činu pohlavní zneužití	27
2.4.1	Vymezení zvláště přitěžujících okolností.....	27
2.5	Vztah pohlavního zneužití k jiným ustanovením trestního zákoníku	28
3	Postupy a metody prověřování a vyšetřování trestného činu pohlavní zneužívání - zjišťování kriminalistických stop	30
3.1	Prověřování	33
3.2	Vyšetřování.....	37
3.3	Podněty k prověřování/vyšetřování	40
3.4	Prvotní procesní úkony	41
3.4.1	Výslech oznamovatele (rodiče, pedagogičtí pracovníci nebo lékaři)	42
3.4.2	Výslech poškozeného (pokud není totožný s oznamovatelem).....	43
3.4.3	Ohledání a prohlídka těla oběti	51
3.4.4	Výslech pachatele	52
3.4.5	Ohledání a prohlídka těla pachatele	53
3.4.6	Ohledání místa činu.....	54
3.5	Stanovení vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování	54
3.5.1	Daktyloskopie	55
3.5.2	Portrétní identifikace	56
3.5.3	Fonoskopie neboli kriminalistická akustika	57
3.5.4	Kriminalistická biologie.....	58
3.5.5	Odorologie neboli osmologie nebo olfaktorika	59

3.5.6	Trasologie	60
3.6	Další procesní úkony	61
3.6.1	Výslechy svědků a dalších zúčastněných osob.....	62
3.6.2	Znalecké posudky, odborná vyjádření a další expertizy.....	63
3.6.3	Rekognice	64
3.6.4	Vyšetřovací pokus	64
3.6.5	Prověrka výpovědi na místě	64
4	Zvláštnosti vyšetřování pohlavního zneužívání.....	66
4.1	Výslech poškozeného (osoby mladší 15 let).....	66
4.2	Sekundární viktimizace	69
4.3	Falešná obvinění	71
5	Spolupráce s veřejností (osvěta)	74
5.1	Pomoc veřejnosti při odhalování a prevenci mravnostních trestných činů.	74
5.2	Prevence kriminality v ČR.....	75
6	Empirický výzkum.....	79
6.1	Statistické zpracování informací získaných z trestních spisů	79
6.2	Sociologický průzkum (dotazník)	80
7	Závěr	85
8	Přílohy.....	86
9	Použitá literatura.....	90
9.1	Bibliografické zdroje	90
9.2	Právní předpisy	91
9.3	Judikatura.....	91
9.4	Internetové zdroje	91

Seznam zkratk

Trestní zákoník

- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Trestní řád

- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudím (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon o obětech trestných činů

- Zákon č. 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

- Zákon číslo 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

OSPOD

- Orgán sociálně-právní ochrany dětí

1 Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila metodiku vyšetřování sexuálních trestných činů se zaměřením na pohlavní zneužívání dětí. Trestný čin pohlavní zneužívání nalézáme v hlavě třetí části deváté Trestního zákoníku.

V rámci zvláštní části kriminalistiky byla vypracována i metodika vyšetřování sexuálních trestných činů, která obsahuje obecné postupy nejčastěji využívané při vyšetřování těchto trestných činů. Je však třeba mít na paměti, že každý trestný čin je individuální, a proto je nutné poznatky metodiky aplikovat vždy s ohledem na konkrétní prověřovaný nebo vyšetřovaný případ. Ve své práci bych chtěla rozebrat ty nejpodstatnější momenty prověřování a následně vyšetřování, protože kompletní problematika je mnohem rozsáhlejší než skýtá předepsaný rozsah diplomové práce.

Maximální pozornost bude potom věnována kontaktu orgánů činných v trestním řízení s obětí a úkonům, jichž se oběť účastní. Je obecně známo, že sexuální kriminalita je poměrně rozsáhlým kriminálním jevem s vysokou mírou latence a bohužel i recidivy. Mnoho preventivních opatření proti těmto trestným činům činit bohužel nelze. Osoby mladší patnácti let před pohlavním zneužíváním může částečně ochránit vhodná sexuální výchova, aby pochopily, co je správné, co špatné a co si k nim nikdo dovolit nesmí a také zdravá komunikace v rodině a ve škole. Vyšetřování trestných činů pohlavního zneužívání patří k těm nejnáročnějším jak z pohledu oběti, tak i orgánů činných v trestním řízení. Pro správný přístup k oběti je zapotřebí, aby ti, kteří přicházejí při vyšetřování do styku s obětí, prošli odbornou přípravou v základních poznacích psychologie, pedagogiky a viktimologie. Tyto poznatky zabrání jak případné sekundární viktimizaci, tak i dalším chybám v postupu orgánů činných v trestním řízení, jako například falešnému obvinění.

Hlavním cílem mé diplomové práce je zejména systémový a strukturovaný popis metodiky vyšetřování sexuálních trestných činů, se zaměřením na pohlavní zneužívání dětí. Jako své subcíle jsem si stanovila i zjištění možných nedostatků v metodice vyšetřování sexuálních trestných činů se zaměřením na pohlavní zneužívání dětí a za použití empirického výzkumu, konkrétně dotazníku a rozhovoru, provedeného jak s poškozenými osobami, tak i pachateli a policisty. Kdy na základě tohoto zjištění uvedu možná zlepšení, která by dle mého názoru vedla ke zdokonalení této metodiky. Dalším cílem práce je též přiblížení a analýza

trestného činu pohlavního zneužívání, jeho prověřování a vyšetřování, uvedení kriminalistických metod potřebných k jeho dokumentaci, porovnání současné úpravy s předešlou a podrobný rozbor metodiky vyšetřování takového trestného činu. Práce je členěna do 7 základních částí.

V první úvodní části jsou vytyčeny cíle a subcíle této práce včetně postupů k dosažení takto stanovených cílů.

Druhá část se zabývá vymezením pojmu trestného činu pohlavního zneužívání, včetně vymezení skutkové podstaty trestného činu, osoby pachatele a oběti. Oběť je tu specificky stanovena (dítě), pro pachatele platí jistá specifika, lze nalézt společné znaky pro pachatele tohoto trestného činu.

Třetí část se věnuje prověřování a vyšetřování daného trestného činu, včetně procesních úkonů (prvotních i následných) a plánování vyšetřování. Policejní orgán je podle Trestního řádu povinen přijmout podnět a zabývat se jím. Prověřování má poskytnout závěry, na jejichž základech je možné zahájit trestní stíhání. Na fázi prověřování navazuje fáze vyšetřování, přičemž ta je fází trestního stíhání do okamžiku podání obžaloby.

Čtvrtá část je věnována zvláštnostem vyšetřování, mezi které patří zvláštnosti výslechu osoby mladší 15 let podle § 102 Trestního řádu, sekundární viktimizace a falešná obvinění. Výslech dítěte má svá specifika oproti výslechu dospělého, na která se zaměřuji, přičemž u dětí hrozí dokonce větší riziko sekundární viktimizace nesprávným postupem a dítě se může stát prostředníkem ve sporech rodičů, proto může docházet k falešnému obvinění.

Pátá spolupráci s veřejností a prevenci, protože spolupráce s občany může značně urychlit dopadení pachatele, ale v potlačování trestné činnosti hraje nezbytnou roli i prevence před dalším pácháním takové činnosti.

Šestá empirickému výzkumu, jeho metodám, následnému vyhodnocení získaných dat.

V sedmé části je závěr a doporučení možných inovací stávající metodiky vyšetřování sexuálních trestných činů.

Mezi metody použité v této práci patří zejména shromáždění příslušné literatury, následná literární rešerše (bibliografická), analýza příslušných pramenů a syntéza do podoby diplomové práce.

2 Kriminologická charakteristika pohlavního zneužití (vymezení pojmů)

Trestný čin pohlavního zneužívání je podle § 187 Trestního zákoníku zařazen do třetí hlavy.

Trestní právo jako celek můžeme rozdělit na 2 stěžejní části. Trestní právo hmotné a trestní právo procesní. Trestné činy vyjmenovává a tresty za ně upravuje hlavní pramen trestního práva hmotného, Trestní zákoník. V něm nacházíme materii rozdělenou na obecnou a zvláštní část. Zvláštní část obsahuje vyčerpávající výčet trestných činů seřazených podle takzvaného druhového objektu. Toto řazení vyjadřuje význam, to znamená, že členění a pořadí hlav vyjadřuje povahu chráněných hodnot podle důležitosti. Proto postupně nalézáme:

- Hlava první - Trestné činy proti životu a zdraví
- Hlava druhá - Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
- Hlava třetí - Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
- Hlava čtvrtá - Trestné činy proti rodině a dětem, a tak dále.

Z tohoto je patrné, že zákonodárce staví tento objekt velmi vysoko na žebříčku chráněných hodnot.

Co se týká samotného pojmu trestný čin, je to takový čin, který za trestný označí zákon a splňuje znaky dané takovým zákonem, stejně jako další znaky, mezi které patří třeba přičetnost, nebo u mladistvých rozumová a mravní vyspělost. Mezi formální znaky dané zákonem řadíme zejména takzvanou skutkovou podstatu. Skutková podstata je souhrn typických, základních objektivních i subjektivních znaků určitého trestného činu.

Jak je již uvedeno výše nalezneme vymezení trestného činu pohlavní zneužití ve zvláštní části, v §187 Trestního zákoníku, hlavě III. mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to takové, že pachatelem takového trestného činu je ten, kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo takové dítě takzvaně jiným způsobem pohlavně zneužije. Takový pachatel bude potrestán odnětím svobody na jeden až osm let. V následujících odstavcích nacházíme přitěžující okolnosti. V posledním odstavci se píše, že příprava je

trestná. Taková je trestná, pokud tak stanovuje zákon, nebo u zvlášť závažného zločinu. Může se jednat jak o zločin, tak o zvlášť závažný zločin a to dle závažnosti způsobených následků.

Pachatel odsouzený pro spáchání trestného činu pohlavní zneužívání podle § 187 Trestního zákoníku odstavce 3 a 4 (přitěžující okolnosti) může být podle § 88/4 Trestního zákoníku podmíněčně propuštěn na svobodu až po výkonu 2/3 trestu odnětí svobody.

V porovnání s dnes již neplatnou úpravou zákona číslo 86/1950 Sb., Trestní zákon, nalezneme trestný čin pohlavního zneužití mezi trestnými činy proti důstojnosti člověka v § 239. Podle něho je pachatelem takového trestného činu ten, kdo vykoná soulož s osobou mladší patnácti let, nebo kdo takovou osobu jinak pohlavně zneužije.

Přitěžujícími okolnostmi je tu následek těžké újmy na zdraví, smrti (v jejímž případě lze uložit trest odnětí svobody na doživotí), nebo jiná zvláště přitěžující okolnost (ty nalezneme v §20). Tento trestný čin je ale vůči současné úpravě přísněji sankcionován, v prvním odstavci lze uložit trest 1 – 10 let odnětí svobody. V druhém odstavci lze uložit trest odnětí svobody v délce trvání 10 – 20 let.

Dále v porovnání s úpravou zákona číslo 140/1964 Trestní zákon, kterým se předchozí zmíněný trestní zákon číslo 86/1950 Sb., ruší, nalezneme jediný rozdíl vůči současné úpravě ve výměře ve 4. odstavci. Zatímco současná úprava ukládá trest odnětí svobody na 10 –18 let, podle staré úpravy bylo možné uložit trest odnětí svobody na 10 – 15 let nebo výjimečný trest. (tehdy 15 – 25 let nebo trest odnětí svobody na doživotí).

Trestný čin pohlavního zneužívání řadíme mezi trestné činy s vysokou společenskou škodlivostí, a to nejen proto, že útočí na samotnou důstojnost oběti, ale zejména proto, že ohrožují zdravý psychický vývoj obětí. I když sexuální trestné činy většinou nevedou k fyzickému ublížení na zdraví, působí vážné a často i doživotní psychické problémy oběti jako úzkosti, deprese, nebo problémy v oblasti sexuálního života.

Vymezení tohoto trestného činu nacházíme v oblasti takzvané sexuální a mravnostní kriminality, kam dále řadíme i trestný čin znásilnění, ohrožování mravnosti, šíření pohlavní nemoci a kuplířství.¹

Sexuální a mravnostní trestné činy tedy nacházíme ve zvláštní části Trestního zákoníku, v § 185 – 193b, útočí na lidskou důstojnost v sexuální oblasti. Takové trestné činy můžeme dělit podle objektu, na který útočí na:

- Trestné činy ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života (znásilnění - § 185, sexuální nátlak - § 186)
- Trestné činy ohrožující zdravý mravní a tělesný vývoj dětí (pohlavní zneužití - § 187, Zneužití dítěte k výrobě pornografie - § 193)
- Trestné činy ohrožující mravní zásady (výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií - § 192)²

Co se týká kapitoly sexuálního násilí na dětech, v rámci takového chování a páchaní takového trestné činnosti nemusí dojít k použití násilí, nicméně i tak je trestný čin pohlavního zneužívání zařazován do této kapitoly. Obsahem takového trestného činu je sexuální aktivita s osobou, která z důvodu zejména nedostatku věku není schopná s takovou aktivitou právně relevantně souhlasit (Mittlöhner 2005).³

U trestného činu spáchaného na dítěti je určitě důležitým problémem důvěryhodnost výpovědi takového dítěte, ale na druhé straně i důvěra osoby, které se dítě svěří. Dítě totiž může být zneužito pedofilem, nebo psychicky nemocným člověkem, ale stejně dobře může být zneužito osobou, kterou dítě dobře zná, otcem, přítelem matky, strýcem. Samozřejmě nelze vyloučit případy, kdy si dítě zneužití vymyslí, ať už třeba vlastní iniciativy, nebo za předpokladu, že si prostřednictvím dítěte rodiče snaží uškodit před soudem (problému se věnují později).

Dítě nemusí plně chápat závažnost situace, nebo čistě to, že taková situace a zacházení, jsou špatné. Dál se může obávat reakce – když se přizná, rodič od nich odejde. Budou se na něj doma zlobit, když mu stokrát říkali, ať s cizími nikam

¹ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9, str. 96

² Tamtéž, str. 96 a [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx>

³ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 173

nechodí? Statistiky odhalují, že velmi vysoké procento zneužitých se z různých důvodů nesvěří.

Co se týká sexuálně motivované trestné činnosti, oběťmi jsou tu děti. Takové děti vykazují znaky CSA (child sexual abuse), přičemž nejzávažnější formou takové trestné činnosti je komerční sexuální zneužívání (CSEC, commercial sexual exploitation of children), což je zneužívání za účelem získání finanční nebo jiné odměny.

Podle usnesení Rady Evropy z roku 1992 se sexuálním zneužíváním dětí rozumí nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk, či vykořisťování kýmkoli, komu je dítě svěřeno do péče, nebo kýmkoli, kdo se s dítětem dostane do nějakého styku. Je označován jako syndrom CSA (Dunovský 2005).⁴

2.1 Objekt trestného činu pohlavní zneužití

Objekt tohoto trestného činu je tedy zájem, hodnota, společenský vztah chráněný Trestním zákoníkem, vůči kterému trestný čin působí (způsobuje ohrožení nebo porušení takového objektu. Tím vzniká následek). Objektem tohoto trestného činu je mravní a tělesný vývoj dětí mladších patnácti let a lidská důstojnost, viz umístění ve výčtu trestných činů ve zvláštní části Trestního zákoníku mezi trestnými činy proti pro lidské důstojnosti v sexuální oblasti.⁵

Účelem je důsledná ochrana osob mladších patnácti let v oblasti jejich pohlavní nedotknutelnosti.⁶

Rozdílné použití termínu děti a mladiství. Trestní zákoník dítětem rozumí osobu mladší osmnácti let, což definuje v § 126, ovšem v případě trestného činu pohlavní zneužívání je chráněno dítě mladší patnácti let.

Mladistvý – podle § 2 Zákona o soudnictví ve věcech mládeže mladistvým rozumíme toho pachatele, který je v okamžiku spáchání provinění (tento zákon nezná termín trestný čin) starší patnácti let, ale není starší osmnácti let. A dále i ten, který je starší patnácti let, ale u kterého nelze jednoznačně prokázat, zda je starší osmnácti let.

⁴ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 168

⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0, str. 42 - 43

⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1674

Z pohledu práva však u dětí neexistuje žádný limit mentálních schopností ani věku pro podání svědectví, podle některých poznatků z vývojové psychologie se ale děti mladší pěti či šesti let vyslyšet nedají, někteří psychologové se kloní k nižší věkové hranici, až k věku dvou či tří let (viz dále výslech poškozeného).

Zneužívání můžeme rozdělit na několik forem, zejména na dvě hlavní, a to:

Bezdotykové - od forem méně závažnějších k závažným.

- Voyeurismus – sexuální úchylnka spočívající ve „šmírování“ nic netušících osob (dětí). Může se vyznačovat pozorováním převlékajících se dětí, nebo nahlížením pod sukně, ale i pozorování při sexuálních aktivitách.
- Exhibicionismus – sexuální úchylnka vyznačující se odhalováním částí těla. Má několik forem podle odhalené části těla. Přičemž pravý exhibicionista si zpravidla nevybírám primárně děti.
- Verbální zneužívání – bývá spojováno s nerovnováhou v postavení, pojí se s tzv. pornoalálií – popisování sexuálních představ, sexuální hovory po telefonu, vzkazy (dá se říci „necudné řeči“).
- přinucení dítěte ke sledování pornografických filmů.⁷

Dotykové – penetrační i nepenetrační

- Osahávání – zejména osahávání genitálií, prsou, přičemž účelem takového osahávání těla dítěte je dosažení pachatelova sexuálního uspokojení.
- Masturbace – řadíme do skupiny takzvaně nepenetračních sexuálních styků. Nespočívá v průniku části těla, nebo předmětu do těla oběti, nebo druhé osoby. Masturbaci na veřejně přístupném místě řadíme do exhibicionismu.
- Frotérství – spočívá v dotýkání se, tření, s účelem dosažení sexuálního vzrušení.
- Simulovaná soulož – pachatel třením genitálií o genitálie dítěte dosahuje sexuálního uspokojení, přičemž nedochází k penetraci.
- Penetrace – průnik části těla (penisu, prstu) do tělesného otvoru oběti (pochva, ústa). Vedle penetračního sexuálního styku rozeznáváme tzv. nepenetrační, například masturbaci.
- Orální sexuální aktivity – například felace.⁸

Dále můžeme zneužívání dětí dělit podle závažnosti na:

⁷ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, str. 15

⁸ Tamtéž, str. 16

- Lehké - vzájemné svlékání, líbání na intimních partiích, nucená masturbace
- střední – vnikání prsty do genitálií, vzájemné dotýkání se genitálií
- těžké – orální styk, anální či vaginální styk⁹

Už z 1. odstavce § 187 Trestního zákoníku je tedy patrné, že k trestnému činu pohlavního zneužívání nemusí být splněna podmínka soulože, ale postačí dítě mladší patnácti let takzvaně jiným způsobem pohlavně zneužít.

2.2 Objektivní stránka trestného činu pohlavní zneužití

Objektivní stránku obligatorně tvoří jednání, následek a příčinná souvislost. Objektivní stránku trestného činu pohlavního zneužívání lze naplnit dvěma jednáními:

- Vykonáním soulože – samotným spojením pohlavních orgánů
- Pohlavním zneužitím provedeným jiným způsobem – zásah do pohlavní nedotknutelnosti, který je srovnatelný s pohlavním stykem, zejména orální pohlavní styk, osahávání, líbání pohlavních orgánů, takže jednání pachatele. Ale i jednání poškozené osoby (poškozený je nucen k osahávání pachatelových pohlavních orgánů).¹⁰

Oba způsoby spáchání jsou tedy posuzovány stejně, co do výše trestní sazby se nerozlišuje mezi spácháním souloží, nebo jiným srovnatelným způsobem.¹¹

V dalších odstavcích § 187 Trestního zákoníku se dále dozvídáme takzvané kvalifikované podstaty:

- §187/2 – pokud se pachatel dopustí trestného činu na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, nebo zneužije jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.
- §187/3 - pokud pachatel způsobí tímto trestným činem těžkou újmu na zdraví.
- §187/4 – pokud pachatel způsobí tímto trestným činem smrt.

⁹ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://planovanirodiny.cz/sbornik-2008/43-sexualni-zneuživani-deti>

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1674 - 1675

¹¹ Tamtéž, str. 1675

2.2.1 Soulož

K souloži podle velkého komentáře Trestního zákoníku dochází tehdy, dojde-li k současnému spojení pohlavních orgánů ženy a muže. Znakem je tedy vniknutí mužského pohlavního orgánu do ženského, přičemž postačí i vniknutí částečné.¹²

2.2.2 Pohlavní zneužití provedené jiným způsobem

Z dikce zákona vyplývá, že se lze trestného činu pohlavního zneužívání dopustit buďto souloží, nebo jiným způsobem. Tento jiný způsob je například ohmatávání prsou, pohlavních orgánů, orální, anální sex a podobně.

Styk srovnatelný se souloží Nejvyšší soud právní větou judikátu 4 Tdo 1301/2016-40 upravuje jako situaci, kdy do pohlavního orgánu ženy neproniká pohlavní úd muže, ale tato situace je simulována jinak, jazykem, prsty, nebo jiným předmětem. O pohlavní zneužití se jedná i tehdy, pokud pachatel přiměje oběť k tomu, aby se dotýkala jeho pohlavních orgánů, masturbovala, nebo byla přítomna masturbaci samotného pachatele.

Definici jiného pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží nalezneme také ve velkém komentáři, který za něj označuje takový styk, který je srovnatelný se situací, která nastává u soulože. Jedná se tedy o styk, který je srovnatelný se situací, kdy mužský pohlavní orgán proniká do ženského za použití prstů nebo jiného předmětu. Takový předmět je schopen vyvolat stejný následek, jakoby se jednalo o soulož.¹³

2.2.2.1 Orální pohlavní styk

Z dřívějšího rozdělení plyne, že se jedná o takzvané dotykové a penetrační pohlavní zneužívání. Z hlediska závažnosti je těžké. Orální sex je jeden ze způsobů sexuálních aktivit, při které dochází ke stimulaci pohlavních orgánů jak muže (felace), tak ženy (cunnilingus) ústy nebo jazykem. Takovou sexuální aktivitou lze tedy naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužívání. Ve středověku, ale i novověku byl v Evropě odsuzován s ohledem na křesťanství. Výhrůžka takovou aktivitou byla v Římě nadávkou a byla spojována s neplodností, muž se k ní obracel, když nebyl pohlavního styku schopen. V Řecku byla přijatelná jen felace, tedy pouze orální styk vykonaný na muži,

¹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1655

¹³ Tamtéž, str. 1655

nikoli na ženě. Jako při běžném pohlavním styku, hrozí oběma partnerům nebezpečí nakažení se sexuálně přenosnými chorobami (zejména kapavkou, virem HIV nebo žloutenkou typu A, B, C).¹⁴

2.2.2.2 Anální styk

Z dřívějšího rozdělení plyne, že se také jedná o dotykové a penetrační pohlavní zneužívání. Z hlediska závažnosti je také těžké. Anální sex je dalším ze způsobů sexuálních aktivit, při kterém dochází k anální souloži, nebo k penetraci análního otvoru jinými předměty než penisem (prsty, erotickými pomůckami). Anální sex nebyl v historii považován za tabu, pravděpodobně k němu docházelo mezi Římany v lázních, pohled na něj změnilo až křesťanství. Nicméně jako u běžného pohlavního styku, ale i orálního sexu, se s análním pojí riziko přenosu sexuálně přenosných nemocí. U nechráněného análního styku je největší pravděpodobnost přenosu viru HIV, ale i kapavky, žloutenky typu A, B, C, syfilisu.¹⁵

2.2.2.3 Ohmatávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození

Z dřívějšího rozdělení plyne, že se jedná o dotykové, ale tentokrát nepenetrační pohlavního zneužívání. Rozeznáváme například osahávání nebo frotérství. Z pohledu závažnosti takového zneužívání se řadí mezi lehké, až střední – to pokud dojde na dotýkání genitálií.

2.3 Oběť trestného činu pohlavní zneužití – osoba mladší patnácti let

Obětí trestného činu podle Zákona o obětech trestných činů považujeme fyzickou osobu, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, zejména způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Podle § 3 téhož zákona je třeba za oběť považovat každého, kdo se obětí cítí být, dokud nevyjde najevo opak, nebo nebylo-li zcela zjevně zneužito postavení oběti podle tohoto zákona.

Oběťmi sexuálních trestných činů bývají zejména děti a ženy do třiceti let. Oběť v některých případech může pachatele od spáchání trestné činnosti odradit, nebo ho přimět v jejím páchání nepokračovat. Tím mám například na mysli volání o pomoc, nebo užití lsti (oběť předstírá nakažlivou nemoc). Někdy takové jednání

¹⁴ CAPPONI, Věra, Tomáš NOVÁK a Růžena HAJNOVÁ. *Sexuologický slovník*. Praha: Grada, 1994. Sám sobě. ISBN 80-716-9115-1, str. 88 - 89

¹⁵ Tamtéž, str. 14

může mít za následek pachatelovo upuštění od jednání, nebo bohužel naopak zvýšení intenzity útoku.¹⁶

U oběti rozlišujeme charakteristiku samotného poškozeného, kterého může charakterizovat třeba nízké sebevědomí, nedostatek sexuální výchovy.¹⁷ Dále dokonce postižení, nebo i charakteristika jeho rodinného života, zejména nedostatečný dohled, nebo nefunkční rodina.¹⁸

V souvislosti se spácháním sexuální trestné činnosti můžeme na oběti pozorovat jisté následky – zejména úzkost, vyhýbání se osobám stejného pohlaví jako pachatel, vedle toho ale i takzvanou identifikaci s pachatelem, nebo na jedné straně přehnaná sexualita (hypersexualita) – promiskuita, prostituce, ale na straně druhé i její opak - odmítání sexu.¹⁹

Obětí sexuálního trestného činu se může stát žena, ale bez rozdílu i muž. Odhalení trestného činu pohlavního zneužívání spáchaného na chlapcích je ale méně časté, než u dívek, a to například z toho důvodu, že společnost očekává od chlapců jistou míru maskulinity. Chlapci tak mají pocit, že nesmí projevit bezmoc nebo strach.²⁰ Rozdílem není ani fakt, zda je taková osoba sexuálně nedotčená, nebo sexuálně aktivní. Zákon o obětech trestných činů zná pojem takzvané zvlášť zranitelné oběti.

§ 2 odstavec 4: Zvlášť zranitelnou obětí se rozumí dítě, osoba, která vysokého věku nebo osoba s fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy, dále oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 Trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 Trestního zákoníku), nebo oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a tak dále.

Druhotnou újmou se podle odstavce 5 téhož paragrafu téhož zákona rozumí újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku činnosti

¹⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 465

¹⁷ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, str. 17

¹⁸ Tamtéž, str. 18

¹⁹ Tamtéž, str. 19

²⁰ Tamtéž, str. 20

orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní. (dále viz kapitola Sekundární viktimizace).

Zákon o obětech trestných činů povýšil postavení zvláště zranitelných obětí nad „ostatní“ oběti. Mezi práva obětí patří právo na psychologické nebo sociální poradenství a právní pomoc. Taková práva najdeme v hlavě II. Zákona o obětech trestných činů, konkrétně v § 4 a následujících.²¹

Díl 1 - Právo na poskytnutí odborné pomoci

§ 4 (odborná pomoc), § 5 (bezplatná odborná pomoc), § 6 (právní pomoc a poskytování právních informací)

Díl 2 - Právo na informace

§ 7 (přístup k informacím), § 8 (informace poskytované oběti Policií České republiky, policejním orgánem a státním zástupcem), § 9 (informace poskytované oběti subjektem zapsaným v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů), § 10 (informace poskytované oběti jinými orgány veřejné moci a zdravotnickým zařízením), § 11 (další informace poskytované oběti) až § 13

Díl 3 - Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím (§ 14)

Díl 4 - Právo na ochranu soukromí (§ 15 - 16)

Díl 5 - Právo na ochranu před druhotnou újmou (§ 17 - 22)

Díl 6 - Právo na peněžitou pomoc (§ 23 - 37)

2.3.1 Subjekt trestného činu pohlavní zneužití – pachatel, nebo ten, kdo má trestní odpovědnost

Pachatel, nebo ta osoba s trestní odpovědností (právnícké osoby jsou odpovědné na základě přičitatelnosti jednání fyzické osoby). Subjekt rozeznáváme obecný (kdo), konkrétní (matka u vraždy novorozeněte matkou), speciální (voják při spáchání vojenského trestného činu, nebo jiný veřejný činitel).²²

²¹ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KeyPublishing, 2014. Monografie (KeyPublishing: European Society forHistoryofLaw). ISBN 9788074182136, str. 268

²² CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 64

Trestní právo České republiky je založeno na individuální trestní odpovědnosti a odpovědnosti za zavinění.²³

Z dikce §187/1 Trestního zákoníku vyplývá nerozdílnost mezi pachatelem ženou a mužem, trestného činu pohlavního zneužívání se může tedy dopustit jak žena, tak muž.²⁴ Rozdíl je spařován pouze ve způsobu provedení. Jedná-li se o soulož, je pachatelem osoba opačného pohlavní než oběť. Pohlavního zneužití jiným způsobem se může dopustit i osoba stejného pohlaví jako oběť. Přičemž není třeba, aby při spáchání trestného činu dosáhl pachatel sexuálního ukojení, stačí, že pachatel o toto sexuální ukojení usiluje.²⁵

Pachatelem je fyzická osoba, která naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu, taková osoba musí být starší patnácti let a zároveň musí být přičetná. Při trestání pachatele rozeznáváme znaky takového pachatele jako možnost nápravy, zmenšená přičetnost nebo nepřičetnost, polehčující nebo přitěžující okolnosti.²⁶

Samotný věk patnáct let ale vidím jako částečně problematický u tohoto trestného činu. Pokud si představíme pár, kdy jednomu je čtrnáct a druhému už bylo patnáct let, i přes to, že k sobě něco cítí a pohlavní styk je mezi nimi dobrovolný, ten starší se dopouští trestného činu pohlavního zneužití. V jedné mnou citované publikaci jsem našla větu, že pachatel by měl být minimálně o 5 let starší než poškozený²⁷, ale to je spíše teoretická otázka. Pravdou je, že úpravu takové situace v trestním zákoníku zatím nenalezneme. Třeba v budoucnu se jí někdo bude zabývat. Záznam v rejstříku trestů může tak mladému člověku znesnadnit pozdější přijetí třeba na vysokou školu.

Pachateli sexuálních trestných činů nebývají většinou sexuální devianti, nicméně často páchají i jinou trestnou činnost, takže je označujeme jako kriminální recidivisty.²⁸

²³ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 63

²⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0, str. 42

²⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1675 - 1676

²⁶ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 64

²⁷ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, str. 27

²⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 465

Pachatelem je tu ten, kdo vykoná soulož osobou mladší patnácti let nebo takovou osobu jiným způsobem pohlavně zneužije. Znakem je tu dobrovolnost, pokud by poškozený byl k pohlavnímu styku donucen, jednalo by se o znásilnění.²⁹

Pachateli sexuálních trestných činů jsou zejména mladší muži.³⁰ Lze dovodit, že je-li obětí dítě před dosažením dvanácti let věku, je pachatel prakticky vždy pedofil. V opačném případě lze tvrdit, že je-li obětí pubescent, pachatel zpravidla nejeví známky sexuální deviace. Nicméně dosáhne-li oběť pubertálního věku, takovou formu úchyvky můžeme nazývat efebofilií, tj. vůči chlapcům, nebo hebefilií, tj. vůči dívkám. V minulosti byl také vysloven závěr, že je-li obětí dívka ve věku dvanáct až patnáct let, je pachatelem zpravidla mladistvý.³¹

Pro pachatele tedy můžeme používat termín pedofil.

Pedofilie známe 3 druhy podle fixace na děti:

- Výlučná fixace – takový jedinec je výlučně i primárně orientován na děti
- Nevýlučná fixace – takový jedinec je primárně orientován na děti, ale je schopen pohlavního styku i s dospělými
- Náhradní řešení – takový jedinec je primárně orientován na dospělé, ale v nouzi (sexuální) navazuje styky s dětmi

Jedince nazýváme pedofilem podle 3 kritérií klasifikace Americké psychiatrické společnosti:

- Po dobu více než 6 měsíců má taková osoba opakované, sexuálně vzrušivé fantazie, nebo dochází ke skutečnému jednání spočívajícím v sexuální aktivitě s dítětem, jehož věk nepřesahuje třináct let
- Takové fantazie a jednání jsou důvodem nepohody, narušení adaptace (pracovní, sociální)
- Takovému jedinci je minimálně šestnáct let a je minimálně o pět let starší než dítě nebo děti³²

Pedofilní pachatele dále můžeme dělit na situační a preferenční

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5., str. 1676

³⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 463

³¹ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9, str. 101

³² VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, str. 26 - 27

Situační – takoví nejsou sexuálně orientováni na dítě, dál je můžeme rozdělovat na:

- regredované – primárně orientováni na dospělé, heterosexuální orientace, dítě je jen náhradní možnost³³
- morálně narušené – primárně také nejsou orientováni na děti, zneužívají své okolí a zejména závislost a bezbrannost dětí
- sexuálně nevyzrálé – v rámci sexuálního experimentování se mohou dopustit sexuálního zneužití dítěte, jsou dále ale schopni i normálního pohlavního styku
- inadekvátní – takové osoby trpí vážnou duševní poruchou, pokud si vyberou dítě, je to náhodný výběr

Preferenční – takoví pachatelé už jsou sexuálně orientováni na děti³⁴

Rozdíl mezi pedofilii a pedofilním sadismem – pedofilní sadista se dopouští bolestivých praktik, láska není platonická, kdežto u pedofila nikdy nedojde k pohlavnímu styku, dítě miluje platonicky.

Pedofil může mít vlastní rodinu, u vlastních dětí se málokdy dopustí trestného činu pohlavního zneužití, může ale nastat situace, kdy si pachatel záměrně vezme za manželku matku s dětmi, a to hlavně kvůli dětem.³⁵

Vedle termínu pedofilie rozlišujeme ještě termín takzvané pedastrie, což značí pedofilní homosexuální orientaci.³⁶

Riziková dospělí

- Hlavně muži trpící sexuálními úchytkami jako pedofilie, z výše uvedených důvodů tedy spíše takzvaný pedofilní sadismus
- Muži sexuálně hyperaktivní, toxikomani, alkoholici
- Starší nebo dementní muži, u kterých shledáváme nižší nebo omezenou schopnost sebekontroly

Příčemž potenciálním pachatelem může být i rodič, který byl sám sexuálně zneužíván v mládí nebo dětství. Takový cítí nedostatek lásky a nemá život pod kontrolou, vyžaduje kontrolu nad dítětem, které je mladší a je na něm závislé.³⁷

³³ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0, str. 67

³⁴ Tamtéž, str. 68

³⁵ Tamtéž, str. 68

³⁶ VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9, str. 27

2.4 Subjektivní stránka trestného činu pohlavní zneužití

Subjektivní stránka – obligatorně zavinění, fakultativně třeba pohnutka nebo cíl.

Jedná se o úmyslný trestný čin, přičemž se úmysl vztahuje k osobě mladší patnácti let.³⁸ V souvislosti s takovým trestným činem můžeme rozlišovat několik situací:

- Pachatel se domnívá, že dítě je mladší 15 let a tak tomu skutečně je, pak se jedná o naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužití podle § 187 Trestního zákoníku.
- Pachatel se mylně domnívá, že se jedná o dítě mladší 15 let (takové osobě je tedy třeba 20 let), tehdy se jedná o takzvaný omyl skutkový pozitivní a celá věc je posuzována jako pokus trestného činu pohlavního zneužití podle § 187 Trestního zákoníku.
- Pachatel se mylně domnívá, že dítě je starší 15 let (takové osobě je tedy třeba 12 let), ale pachatel se domnívá, že je starší, může vypadat starší a vyspělejší, v takovém případě se taky jedná o skutkový omyl, ale tentokrát negativní, posuzuje se jako nedbalost, nicméně skutkový omyl negativní vylučuje odpovědnost za úmyslný trestný čin a trestný čin spáchaný z vědomé nedbalosti. Nicméně u tohoto trestného činu není nedbalost možná.

2.4.1 Vymezení zvlášť přitěžujících okolností

Zvlášť přitěžující okolnosti jsou vyjádřeny v odstavci 2 § 187 Trestního zákoníku a následujících, a to, pokud se pachatel dopustí pohlavního zneužití na dítěti mladším patnácti let svěřeném doзору pachatele, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.³⁹ Dále sem řadíme situaci, kdy pachatel způsobí těžkou újmu na zdraví, nebo smrt.⁴⁰

- Dítě mladší 15 let svěřené doзору pachatele – pachatel má právo i povinnost dohlížet na takové dítě. Čili rodič ve vztahu k dítěti nebo vychovatel nebo učitel ve vztahu k chovancům nebo žákům. Takové

³⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0, str. 66 - 67

³⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1676

³⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1676 - 1677

⁴⁰ Tamtéž, str. 1677

svěření dozoru vychází ze situace, kdy osoba odpovídá za jednání svěřené osoby.⁴¹

- Zneužití závislosti – situace, kdy dítě mladší patnácti let (poškozený) dá souhlas pod nátlakem spočívajícím v nerovném postavení takové osoby a pachatele, k souloži, nebo jinému způsobu pohlavního zneužití. Zneužití závislosti znamená, že poškozený je odkázán na pachatele, čímž je porušena svoboda rozhodování takové osoby, kterého právě pachatel zneužívá.⁴²
- Zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnost nebo vliv - pojem znamenající, že pachatel při spáchání trestného činu zneužil závislost poškozeného, protože jeho postavení v poškozeném budí důvěru. Takové postavení, které budí důvěryhodnost a plyne z něj vliv, má nejen ten, komu je do dozoru svěřena osoba, ale i třeba vedoucí umělecké skupiny nebo nadřízený v zaměstnání.⁴³
- Způsobení těžké újmy na zdraví – taková může být způsobena z nedbalosti, ale i úmyslně, jednočinný souběh není přípustný.
- Způsobení smrti – jednání, jehož následkem je smrt, lze takto posoudit pouze tehdy, byla-li smrt způsobena z nedbalosti. Byla-li by způsobena úmyslně, byl by čin posuzován jako trestný čin vraždy podle § 140 Trestního zákoníku v souběhu s trestným činem pohlavního zneužití.⁴⁴

2.5 Vztah pohlavního zneužití k jiným ustanovením trestního zákoníku

Vztah k trestnému činu:

- § 185 Znásilnění spadající mezi trestné činy ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života. Souběh trestného činu znásilnění a pohlavního zneužití není možný.⁴⁵
- § 186 Sexuální nátlak spadající mezi trestné činy ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života stejně jako znásilnění. Zde je

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1676

⁴² Tamtéž, str. 1676 - 1677

⁴³ Tamtéž, str. 1669

⁴⁴ Tamtéž, str. 1677

⁴⁵ Tamtéž, str. 1678

možný jednočinný souběh trestného činu pohlavního zneužití a sexuálního nátlaku.⁴⁶

- § 188 soulož mezi příbuznými. Pokud se pachatel dopustí pohlavního zneužití vykonáním pohlavního styku s příbuzným, je možný jednočinný souběh trestného činu pohlavního zneužití a soulože mezi příbuznými.⁴⁷

Dále je možný i jednočinný souběh trestného činu pohlavního zneužití a ohrožování výchovy dítěte nebo svádění k pohlavnímu styku. Oba tyto trestné činy nalezneme v hlavě IV. Trestního zákoníku mezi trestnými činy proti rodině a dětem.⁴⁸

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1678

⁴⁷ Tamtéž, str. 1678

⁴⁸ Tamtéž, str. 1678

3 Postupy a metody prověřování a vyšetřování trestného činu pohlavní zneužívání - zjišťování kriminalistických stop

Metodika vyšetřování se dělí na sexuální trestné činy mezi dospělými, mezi dopívající mládeží a na sexuální trestné činy spáchané na mládeži.⁴⁹ Pro trestné činy spáchané na mládeži je typický věkový rozdíl staršího dospělého pachatele a oběti mladší patnácti let (dítěte). Starší osoba pachatele je většinou v takovém postavení, kterého pro uspokojení svých sexuálních pudů zneužívá.⁵⁰

Komponenty jednotlivých metodik vyšetřování trestných činů:

1. Typová kriminalistická charakteristika daného druhu trestného činu
2. Stopy typické pro daný druh trestných činů
3. Vyšetřovací situace typické pro vyšetřování daného druhu trestných činů
4. Zvláštnosti předmětu vyšetřování
5. Zvláštnosti podnětů k vyšetřování
6. Zvláštnosti prvotních vyšetřovacích a operativně páracích úkolů
7. Zvláštnosti vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování
8. Zvláštnosti následné etapy vyšetřování
9. Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů - kriminalistickou vědu můžeme dělit na obecnou a zvláštní část:

- Obecná se zabývá vyhledáváním a zkoumáním kriminalistických stop.
- Zvláštní navazuje na obecnou část, jedná se o takzvanou metodiku vyšetřování. Taková se zabývá zvláštnostmi postupů při vyšetřování jednotlivých typů trestných činů. Má 2 funkce, a to funkci poznávací, která spočívá ve vytváření skupin typově odpovídajících trestných činů (s ohledem na zákonitosti vzniku stop nebo typické stopy) a funkci

⁴⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 461 - 462

⁵⁰ Tamtéž, str. 462

formativní, která vytváří formalizované postupy policejních orgánů při vyšetřování jednotlivých typů trestných činů.

Metodika tedy představuje soubor charakteristických poznatků o určitém druhu trestných činů týkajících se jak zákonitostí vzniku stop, tak plánování vyšetřování.⁵¹

Pro vytváření metodik přitom platí zásady jako:

- a) Obsah metodik je dán charakteristikou vyšetřování trestného činu. Ten se mění v závislosti na událostech trestných činů.
- b) Přístup k tvorbě metodik. Při tvorbě se posiluje struktura metodik uplatňováním systémového přístupu, vytváří se strukturovaný systém.
- c) Dynamika tvorby metodik. Vývoj je zde dynamický, závislý na dynamice vzniku a změn daných událostí trestného činu a vědeckém pokroku a zavádění jeho výsledků.
- d) Optimalizace metodik jednotlivých trestných činů

Kriminalistická charakteristika trestného činu jako taková obsahuje všechny znaky významné pro vyšetřování daného trestného činu, vychází ze znaků skutkové podstaty trestného činu. Kriminalistická charakteristika v sobě zahrnuje: způsob spáchání, kriminální situaci, typické stopy i osobnostní rysy jak oběti, tak pachatele.⁵²

Dále ke kriminálním situacím:

Jedním z druhů je takzvaná vyšetřovací situace, přičemž máme několik definic tohoto termínu. V české literatuře se pojmu vyšetřovací situace věnuje např. Musil a kolektiv. Obecně jím ale můžeme chápat stav v daném okamžiku vyšetřování trestného činu. (dále viz oddíl 2.2 Typické vyšetřovací situace).⁵³

Hodnocení vyšetřovací situace je předpokladem vyšetřování. Vyšetřovací situace jsou důležitým předpokladem metodiky vyšetřování všech trestných činů.⁵⁴

⁵¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0., str. 11 - 13

⁵² PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9, str. 394 - 395

⁵³ Tamtéž, str. 396

⁵⁴ Tamtéž, str. 397 - 398

Vyšetřovací situace můžeme třídit například podle:

- časového hlediska – dělení na situace, které buďto znemožní dokonání takového trestného činu, nebo které objasňují již dokonaný trestný čin a usvědčují pachatele, dále můžeme podle tohoto hlediska dělit na:
 - o Počáteční (pro ty jsou charakteristické podněty vyšetřování)
 - o Následné (následují po počátečních)
 - o Konečné (vyřešení představuje konec vyšetřování)
- obsahově-informačního hlediska – dělíme situace podle kvality, druhu, věrohodnosti informací.
- předpokladu řešení – dělíme podle příznivosti jejich řešení na:
 - o Vyšetřovací situace příznivé
 - o Vyšetřovací situace nepříznivé (Musil)
 - o Vyšetřovací situace smíšené

Dále k předpokladu řešení:

Příznivost posuzujeme podle objektivních a subjektivních ukazatelů, determinantů. Mezi objektivní řadíme stadium průběhu události, meteorologické podmínky místa, počet subjektů ve vztahu k události, jejich vztah k události (svědci, poškození, pachatelé), jejich vztah k vyšetřování (maření nebo naopak napomáhání). Mezi subjektivní patří takové, které se vztahují přímo na osobu vyšetřovatele. Třeba kvalifikovanost, připravenost k řešení, schopnosti, způsobilosti.⁵⁵

Vyšetřování dělíme na počáteční a následnou etapu.

Počáteční – zahájena podnětem k zahájení vyšetřování, končí označením konkrétní osoby jako pachatele. Můžeme rozlišit 3 etapy a to sice:

- 1. etapa sloužící ke zjišťování informací o událostech trestného činu, ze kterých lze vyvodit vyšetřovací verze
- 2. etapa sloužící k prověření vyšetřovacích verzí vytyčených v 1. etapě a k získávání dodatečných informací

⁵⁵ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9, str. 399 - 401

- 3. etapa sloužící opět k prověřování vyšetřovacích verzí, tentokrát ale co se týká verzí o pachateli, úkolem je s jistotou stanovit, že taková osoba je pachatelem trestného činu, o kterém se vyšetřování vede.

Následná – začíná prohlášením, že konkrétní osoba je pachatelem a končí návrhem na zahájení trestního řízení. Přitom je možné, aby se etapy počátečního i následného vyšetřování prolínaly, nebo naopak je možné vyšetřování ukončit i pouze v počáteční etapě, tedy bez trestního řízení.⁵⁶

Typické stopy

Pro spáchání sexuálního trestného činu je nezbytný kontakt mezi osobou pachatele a osobou oběti. Typickou stopou je zde stopa ve vědomí oběti. Mezi nejčastější materiální stopy řadíme stopy biologické - sperma, krev, vlasy, tkáň. Dále sem řadíme ale i stopy násilí. Díky takovým stopám lze například vyvrátit tvrzení pachatele, že oběť nekladla odpor.⁵⁷

3.1 Prověřování

Prověřování jako takové řadíme do postupu před zahájením trestního stíhání, přičemž jeho úkolem je objasnění a prověření skutečností, které nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu a že takový byl spáchán konkrétní osobou. Toto jednání se tedy souhrnně nazývá prověřováním.⁵⁸ To můžeme rozdělit na různé fáze, a to:

- sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem

Sepsání záznamu nalezneme v § 158 odstavci 3 Trestního řádu, tím je vlastně zahájeno přípravné řízení. Má několik významů, jedním z nich je samotné informování státního zástupce o tom, že bylo zahájeno přípravné řízení. Opis tohoto záznamu se do 48 hodin doručuje státnímu zástupci. Záznam musí

⁵⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9, str. 400

⁵⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2., přeprac. a dopl. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 465 - 466

⁵⁸ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 2. přeprac. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6, str. 565

obsahovat jak okolnosti, ze kterých plyne, že došlo ke spáchání trestného činu, tak způsob, jak se policejní orgán o činu dozvěděl.⁵⁹

- vlastní objasnění a prověření skutečností, které nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu

Prověřování by mělo být dostatečně rychlé a jednoduché, nicméně by mělo dávat jednoznačný závěr, zda k trestnému činu došlo a zda ho spáchala konkrétní osoba. Součástí je proto jak provádění důkazů, tak vyslyšení. Prověřováním jsou pověřeny orgány policie České republiky, jejich činnost a pravomoc je stanovena v Trestním řádu, a to tak, že orgány policie České republiky mohou vyžadovat vysvětlení, znalecké posudky, spisy a provádět ohledání.⁶⁰

Takzvaná prvotní informace se zakládá na poznatcích Policie České republiky, nebo státního zástupce, na trestních oznámeních a podnětech a představují podezření, které je třeba dále prověřit. Z toho vyplývá, že cílem prověřování je stanovení předpokladů pro zahájení trestního stíhání, nebo například pro odložení věci.⁶¹

Prověřování je nutné skončit ve lhůtách stanovených Trestním řádem, a to v § 159.⁶² Tj. do dvou měsíců od přijetí, pokud věc patří do příslušnosti samosoudce, když se nekoná zkrácené přípravné řízení, do tří měsíců, pokud věc patří do příslušnosti okresního soudu a do šesti měsíců, pokud věc patří v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.

V rámci prověřování trestného činu pohlavního zneužívání přichází v úvahu tyto konkrétní prvotní úkony trestního řízení:

I. Prvotním úkonem při přijetí oznámení pohlavního zneužívání je zajištění

1. gynekologického vyšetření poškozené (vyšetření poškozeného praktickým lékařem), společně s vyžádáním lékařské zprávy, a to zejména v případech kdy poškozená uvádí vniknutí do pochvy, či jakékoliv praktiky spojené s manipulací v oblasti genitálií či konečníku. Z této zprávy by mělo být patrné, zda poškozená již měla pohlavní styk, případně v jaké době, popis všech zjištěných poranění atd. Při

⁵⁹ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6, str. 566 - 567

⁶⁰ Tamtéž, str. 568 - 569

⁶¹ Tamtéž, str. 566

⁶² Tamtéž, str. 579

včasném oznámení, kdy naopak mělo dojít k dokonanému pohlavnímu styku, je nezbytné zajistit výtěry z pochvy, konečníku, eventuálně úst, nebo stěry z jiných částí těla pro potřeby DNA expertízy. S ohledem na věk poškozené osoby je třeba k vyžádání lékařské zprávy opatřit souhlas zákonného zástupce.

2. Pokud jde o bezprostřední oznámení, kdy poškozená pachatele vůbec nezná, zvážit pátrání po "horké stopě", pátrání po neznámém pachateli, jeho vozidle a tak dále.

3. V případech zjištění ovlivnění poškozené osoby alkoholem či jinou návykovou látkou, zajistit odběr krve respektive moči za účelem toxikologického zkoumání.

4. Ohledání místa činu (§ 113 Trestního řádu). Každou stopu je nutno zadokumentovat nejen do protokolu, ale i fotograficky s přiloženým pořadovým číslem tak, aby nedošlo k jakýmkoliv pochybnostem o totožnosti stopy. Za taktiku ohledání a zajišťování stop zodpovídá vedoucí výjezdové skupiny, za technickou stránku vyhledání, zajištění a fixaci stop je pak odpovědný kriminalistický technik. V případech, kdy je místem činu byt či jiný obytný prostor, je nutno přibrat nezúčastněnou osobu k úkonu. Průběh a výsledky ohledání se dokumentují v protokolu o ohledání, který má formální náležitosti (§ 55 Trestního řádu). Tento se musí vyhotovit vždy, kdy je místo činu ustanoveno. K protokolu se připojuje plánek místa. Současně se provádí fotodokumentace, případně videozáznam.

5. Zajištění spodního prádla i svršků poškozené osoby společně s jejich fotodokumentací. Výzvu dle § 78 odstavce 1 Trestního řádu je v těchto případech třeba směřovat vůči zákonnému zástupci poškozeného.

6. Zajištění bukálních stěrů poškozené(ho) jako srovnávacího materiálu pro potřeby expertízy DNA (§ 114 odstavec 2 Trestního řádu), včetně sepsání příslušného protokolu.

7. Pořízení fotografie poškozené osoby (postava, portrét), pokud to stav a okolnosti dovolí, v oděvu, který měla na sobě v době spáchání činu.

8. Provést výslech oznamovatele, nejčastěji rodinného příslušníka poškozené osoby, na protokol o podání trestního oznámení. Na základě této výpovědi nelze činit žádné zásadní závěry, protože vždy jde o zprostředkované svědectví.

9. Výslech poškozené osoby. Formu je třeba volit se zřetelem na věk, schopnost a ochotu komunikace. V některých případech je vhodnější s nezletilým neformálně pohovořit, zjistit nejpotřebnější informace ke skutku a o tomto sepsat úřední záznam s tím, že formální výslech bude proveden následně po náležité přípravě, třeba za účasti dětského psychologa. Naopak pokud je poškozený okamžitě

schopen a ochoten podat ucelenou a vyčerpávající výpověď, lze ho vyslechnout jako neodkladný a neopakovatelný úkon za účasti soudce. Vždy ale musí být o takovém úkonu předem vyrozuměn zákonný zástupce poškozeného (§ 158 odstavec 5 Trestního řádu), a úkon proveden za přítomnosti osoby mající zkušenosti s výchovou mládeže (OSPOD, dětský psycholog, pedagogický či výchovný pracovník). Přičemž účast rodiče přítomnost takové osoby nenahrazuje.

10. Zejména pokud je místo činu mimo obydlí poškozené osoby provést prověrku výpovědi na místě

11. Provedení šetření v místě spáchání činu, získání informací od osob na místě, případně vyhodnocení kamerového systému.

12. Vyhlášení pátrání po neznámém pachateli.

13. V případě zadržení podezřelého (§ 76 odstavec 1, 2 Trestního řádu) vzhledem k okolnostem případu zajistit:

- odběr krve a moči podezřelého za účelem toxikologického zkoumání,
- lékařskou prohlídku s podáním lékařské zprávy ke všem zjištěným poraněním (zranění dokumentovat též fotograficky),
- odebrání bukalních stěrů podezřelého pro potřeby DNA expertízy (protokol § 114 odstavec 2 Trestního řádu),
- odebrání stěru zpod nehtů,
- zajištění vydání oděvu a obuvi podezřelého formou výzvy dle § 78 odstavce 1 Trestního řádu
- provést výslech podezřelého (§ 76 odstavec 3 Trestního řádu)
- provést daktyloskopování, fotografování a úřední popis podezřelého (§ 158 odstavec 3 písmeno f) Trestního řádu).

II. Následné úkony prověřování

14. Vyhotovení plánu prověřování se stanovením kriminalistických verzí

15. Zajistit odeslání stop ke kriminalisticko-technickému zkoumání. Za taktickou stránku otázek v dožádání, které je třeba expertem v odborném vyjádření zodpovědět, odpovídá policejní orgán, který má věc přidělenou ke zpracování

16. Provést vyhodnocení výsledků zkoumání stop

17. Provedení šetření k ustanovení styků oběti (rodina, okruh známých a kamarádů, místo bydliště, pracoviště, škola, popřípadě kriminální minulost, zda již v minulosti byla obětí trestného činu).

18. Provedení šetření k pověsti oběti (místo bydliště, pracoviště, škola), vlastní šetření, podání zpráv.

19. V případě potřeby zpracování detailního časového snímku pohybu poškozené osoby před i po spáchání činu (vyhodnocení v souvislosti s vytěžením ostatních osob).

20. Zvážit opatření výpisů o uskutečněném telekomunikačním provozu telefonu poškozené (§ 88a Trestního řádu), nebo nasazení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 Trestního řádu) a konečně též sledování osoby (§ 158d Trestního řádu).

21. V případě potřeby provést doplňující výslech poškozené osoby s cílem odstranění rozporů v její výpovědi.

22. V případě potřeby přibrat znalce z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie k posouzení věrohodnosti výpovědi poškozené.

Na fázi prověřování dále navazuje fáze vyšetřování.

3.2 Vyšetřování

Vyšetřování je definováno § 161 odstavcem 1 Trestního řádu jako úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

Označujeme tak tedy dobu po zahájení trestního stíhání (po sdělení obvinění) až do podání obžaloby (nebo jiného rozhodnutí bez podání obžaloby). Trestní řízení se tedy vede už proti takzvanému obviněnému. (vyplývá z různých označení pachatele podle stádia řízení).⁶³ I vyšetřování můžeme rozdělit na různé fáze, a to:

- Takzvané standardní vyšetřování – název vyplývá z trestněprocesní nauky, Trestní řád takové označení nezná ani nepoužívá. Takové probíhá u všech zjištěných trestných činů, o nichž řízení v prvním stupni probíhá před okresním soudem. Právní úpravu najdeme v § 160 Trestního řádu (zahájení trestního stíhání) - § 167 Trestního řádu (skončení vyšetřování)
- Takzvané rozšířené vyšetřování - probíhá u všech zjištěných trestných činů, o nichž řízení v prvním stupni probíhá před krajským soudem. Právní

⁶³ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6, str. 585

úpravu najdeme v § 168 - 170 Trestního řádu. Jedná se o oddíl třetí, takzvané zvláštní ustanovení o vyšetřování některých trestných činů⁶⁴

Účelem je získat dostatek podkladů pro státního zástupce, aby mohl podat obžalobu, nebo aby rozhodl jinak (například zastavením řízení).⁶⁵ Orgány činnými ve vyšetřování jsou jak státní zástupce, tak policejní orgán, ale stejně dobře i třeba kapitán lodi, jehož postavení vyplývá z principu registrace, který stanoví, že Trestní zákoník se použije i na trestné činy spáchané na palubě lodi, letadla (nebo jiného vzdušného dopravního prostředku nebo plavidla), ale takové musí být registrované v České republice.⁶⁶

Typické vyšetřovací situace

Typické vyšetřovací situace máme celkem 3, a to:

- 1) Ze zjištěných skutečností vyplývá, že byl spáchán trestný čin, není ale možné jednoznačně určit pachatele
- 2) Ze zjištěných skutečností vyplývá, že byl spáchán trestný čin a je možné jednoznačně určit pachatele
- 3) Zjištěné skutečnosti (z výpovědi) vzbuzují pochybnosti, zda se stal oznamovaný trestný čin, přičemž totožnost údajného pachatele je zpravidla známa.

Za první situace je nejdůležitější zjistit totožnost pachatele. Vyžaduje se součinnost útvarů Policie České republiky.

Druhá situace je pro vyšetřování nejlepší. Je prakticky možné okamžitě sdělit konkrétní osobě obvinění.

Za třetí situace je nezbytné nalezení dalších důkazů. Používá se šetření na místě činu, prověrka na místě činu, vyšetřovací experiment, výsledky.⁶⁷

U trestného činu pohlavního zneužívání je zvláštností předmětu několik, mezi nimi například, zda pachatel věděl, že jde o osobu mladší patnácti let, zda jde o

⁶⁴ Tamtéž, str. 586

⁶⁵ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6, str. 587

⁶⁶ Tamtéž, str. 588 - 591

⁶⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 466

zneužití závislosti oběti na pachateli, sexuální pohnutka, způsob zlákáni nezletilého, způsob ukájení, jakým způsobem byla trestnost zakryta, druh násilí, intenzita násilí, věk, postavení, vzdělání a rozumové vlastnosti jak oběti, tak pachatele, následky pohlavního zneužití na zdravém vývoji oběti.⁶⁸

Ve stádiu vyšetřování přichází v úvahu tyto procesní úkony:

1) Provedení výslechů obviněného, poškozené(ho) a svědků se zaměřením na následující otázky

- detailizovat místo a čas spáchání činu
- kdy a za jakých okolností došlo k prvnímu kontaktu obviněného s obětí
- otázky k identifikaci pachatele (pro potřeby popřípadě rekognice)
- zda mezi nimi existoval nebo existuje nějaký vztah a jaký
- odkud a jak se oběť dostala na místo činu (podrobný popis místa)
- zda došlo k pohlavnímu styku, nebo jinému obdobnému aktu a za jakých okolností
- užití násilí či pohružka (charakter, intenzita, stav bezbrannosti, vážně míněný odpor poškozené)
- zda šlo ze strany poškozené(ho) o dobrovolný pohlavní či jiný obdobný styk, jaký byl odpor poškozené(ho) a jeho intenzita (volání o pomoc, fyzická obrana)
- zda pachatel použil prezervativ,
- jaké jsou následky činu (fyzické zranění oběti, psychické potíže, nutnost léčby, délka léčení, nebo majetková škoda)
- zda se obviněný snažil zakrýt trestnou činnost a jak
- kdo byl svědkem trestného činu
- proč oběť oznámila trestnou činnost opožděně
- zda obviněný věděl o věku poškozené nebo z čeho jej mohl dovodit
- pohnutky obviněného vedoucí ke spáchání činu (motiv jednání).

2) Zvážení důvodů vazby obviněného, případně podání podnětu státnímu zástupci

3) Provedení daktyloskopování, fotografování a úředního popisu obviněného na oddělení kriminalistické techniky.

4) V případě, kdy je poškozená vyslýchána v procesním postavení svědka, a jde o osobu s právem odepření výpovědi podle § 100 odstavce 1 a odstavce 2

⁶⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 467

Trestního řádu, je nutno osobu o tomto právu výslovně poučit a poučení řádně zaprotokolovat.

5) V případě potřeby provést rekognici (§ 104b Trestního řádu), vyšetřovací pokus (§ 104c Trestního řádu), rekonstrukci (§ 104d Trestního řádu) a prověrku na místě (§ 104e Trestního řádu).

6) Opatřit od obviněného srovnávací materiál (bukální stěry, vlasy) ke kriminalisticko-technickému zkoumání (§ 114 odstavec 2 Trestního řádu) a porovnání se zajištěnými stopami

7) Vyžádání zpráv o pověsti obviněného v místě bydliště a pracoviště, vyžádání opisu rejstříku trestů.

8) Provést šetření s cílem zjištění, zda obviněný v minulosti prodělal psychiatrickou či sexuologickou léčbu, opatření lékařských zpráv k obviněnému.

9) Možnost přibrání znalce k vyšetření duševního stavu obviněného, jehož součástí by mělo být i vyšetření znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví sexuologie.

10) V případě potřeby přibrat znalce z oboru zdravotnictví, odvětví klinické psychologie k posouzení věrohodnosti výpovědi oběti (pokud již nebylo provedeno před zahájením trestního stíhání).

11) Při podezření z vážné poruchy zdraví oběti v psychické oblasti přibrat znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie k posouzení, zda nedošlo ke způsobení těžké újmy na zdraví (§ 122 Trestního zákoníku), jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (§ 187 odstavce 3, 4 Trestního zákoníku).

12) Pokud je osobou podezřelou, respektive obviněnou osoba mladistvá, je třeba navíc postupovat dle Zákona o soudnictví ve věcech mládeže, který je ve vztahu k trestnímu řádu i trestnímu zákonu zákonem speciálním (*lex specialis*).

3.3 Podněty k prověřování/vyšetřování

Obecně podnět můžeme chápat jako nějaký impuls k nějaké akci. Kromě toho můžeme podnět chápat i jako zdroj relevantní informace pro vyšetřování, jako činnost osoby oprávněné takový podnět přijmout, nebo výsledek ověření takové přijaté informace. Důležité ale je, že podnět je podmínkou pro zahájení vyšetřování, tedy takový podnět, který vyvolává podezření, že došlo ke spáchání trestného činu.⁶⁹

⁶⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9, str. 402

Podněty můžeme třídit podle několika kritérií a to třeba:

- Podle původu – původ se váže ke zdroji informace, tím jsou osoby, organizace, orgány státní správy, listiny a věci.
- Podle způsobu získání podnětu – získán může být buď způsobem, který upravuje zákon, nebo více formálním způsobem, což však neznamená, že je takový způsob nezákonný.
 - o Dalším ukazatelem je také aktivita samotného vyšetřovatele. Ten může být buď aktivní a sám aktivně vyhledává podněty. Nebo není tak aktivní a v takovém případě jde spíš o přijímání informací bez jeho aktivního přičinění. Zde se uplatňují trestní oznámení o spáchání trestného činu. Takové oznámení může podat jednotlivec, poškození, svědci, orgány státní správy, nebo i sám pachatel, to ale nebývá úplně časté.
- Podle obsahu informací, které podnět tvoří
- Podle informační hodnoty podnětu⁷⁰

Lze podat i anonymně (neoficiální trestní oznámení), osobně, písemně, telefonicky, elektronicky. Poslední dva způsoby je ale nutno doplnit osobně.⁷¹

Nejčastějším podnětem k vyšetřování je oznámení (poškozeného, rodičů, svědků, občanů, ale i například zdravotnických institucí, škol). Výsledky operativně pátrací činnosti policie jsou jako podnět méně časté.⁷²

3.4 Prvotní procesní úkony

Jako procesní úkony označujeme úkony prováděné orgány činnými v trestním řízení a na základě Trestního řádu. Ty v sobě skrývají následující:

- úkony prováděné ještě před zahájením trestního stíhání (plus neodkladné a neopakovatelné úkony, § 158 – 158e Trestního řádu)
- úkony prováděné už ve vyšetřování (§160 – 178 Trestního řádu)
- úkony prováděné pouze ve zkráceném přípravném řízení (§ 179a – 179f Trestního řádu)

⁷⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9, str. 403

⁷¹ Tamtéž, str. 404

⁷² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 468

- úkony prováděné soudcem v přípravném řízení (§ 39 – 40, § 68 – 69 Trestního řádu a další)

- úkony prováděné v řízení před soudem (§180 – 314 Trestního řádu) a další⁷³

Nejčastěji mezi prvotní procesní úkony řadíme výslech oznamovatele, poškozeného, ohledání místa činu, prohlídka těla poškozeného nebo pátrání po pachateli.⁷⁴

Zde uvedu jen pátrání po pachateli, ostatním prvotním procesním úkonům se budu věnovat později samostatně.

Pátrání po pachateli – Při okamžitém oznámení sexuálního trestného činu lze předpokládat rychlé dopadení. Očekává se rychlá reakce a spolupráce Služby kriminální policie a vyšetřování s ostatními službami Policie České republiky v rámci pronásledování po horké stopě.⁷⁵

3.4.1 Výslech oznamovatele (rodiče, pedagogičtí pracovníci nebo lékaři)

Zvláštnosti podle osoby oznamovatele

Pokud je oznamovatelem:

- a. očitý svědek – účelem výslechu je zjistit podrobný popis místa činu, způsob a čas spáchání, vztah svědka k pachateli, oběti, co na místě dělal, okolnosti spáchání (zda se oběť bránila nebo volala o pomoc).
- b. ten, kdo není očitý svědek – účelem výslechu je zjistit místo, čas, od koho se o spáchání dozvěděl. Jaký je jeho vztah k oběti a pachateli. Zvláštní postavení mají rodiče nezletilých poškozených.
- c. poškozený – takový oznamovatel má zájem na vyšetření ve svůj prospěch, užívá se proto metoda detailizace. Ta spočívá v přesném vyjádření detailů,

⁷³ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6, str. 281 - 282

⁷⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 468 - 472

⁷⁵ Tamtéž, str. 471 - 472

které se prověří. Nesmí dojít k takzvané sekundární viktimizaci. (viz dále).⁷⁶

3.4.2 Výslech poškozeného (pokud není totožný s oznamovatelem)

Výslech oběti by měl vést zkušený kriminalista, nebo žena z důvodu studu a silných emočních prožitků oběti. Předmětem výpovědi jsou intimní soukromé záležitosti oběti. Osobu vyslyšajícího si vyslýchaný může sám vybrat.⁷⁷

Výslech dítěte je nutno přizpůsobit věku vyslyšchaného, vede se nejlépe za přítomnosti psychologa, u osob mladších 15 let se dbá na pořadí kladených otázek, dítě se při výpovědi nepřerušuje. Kladené otázky ale mohou být upravovány s ohledem na trestný čin, který mají dokázat. Otázky se zaměřují především na vztah poškozeného a obviněné osoby, způsob, délku trvání útoku a způsob chování pachatele po útoku. Hlavním úmyslem výslechu osoby mladší 15 let je, aby výslech nemusel být opakován, dítě má na traumatizující zážitek co nejrychleji zapomenout, ne si ho několikrát připomínat.⁷⁸

Pokud lze očekávat fingování deliktu, je důležité:

- Nezletilého vyslyšet bez přítomnosti rodičů
- Zaměřit výslech na detaily místa činu
- Provést prověrku výpovědi na místě
- U dospělých využít znalostí o vztahu mezi obětí a pachatelem, naléhat na odpovědnost za křivé obvinění⁷⁹

Výslechu dítěte se věnuje §102 odstavec 1 Trestního řádu, ze kterého plyne, že je-li jako svědek vyslyšána osoba mladší než osmnáct let o okolnostech, jejichž ožívování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat. K výslechu se přibere OSPOD nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by

⁷⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 468 - 469

⁷⁷ Tamtéž, str. 473

⁷⁸ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, str. 279

⁷⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 473

přispěla ke správnému vedení výslechu. Zákon v tomto případě nestanovuje konkrétní profese, které osoby přizvané musí vykonávat. Může jím být třeba pediatr, pedagog, dětský psychiatr, sestra, pracovník OSPOD.⁸⁰ Takové osoby jsou nadány svými právy. Ty upravuje třeba zákon 265/2001 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, podle toho může taková osoba navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Ne vždy je jejich přítomnost ale přínosem. Někteří rodiče se dokonce sami dožadují přítomnosti, avšak pro samotný výkon je to spíše kontraproduktivní. Dítě se v jejich přítomnosti může stydět, nebo bát vypovídat popravdě.⁸¹ Rodič jako zákonný zástupce dětského svědka nemá právo klást svému dítěti žádné otázky ani v rámci poučení, ani v rámci vlastního výslechu. Osoby, které byly takto přibrány, také mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušování nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví. A dále § 102 odstavec 3 stanovuje, že osobě mladší než 18 let lze klást otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení. Výslech probíhá podle § 158 odstavce 9 Trestního řádu - má-li výpověď osoby povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, policejní orgán ji vyslechne jako svědka za podmínek uvedených v § 158a. Jako svědka vyslechne i osobu mladší osmnácti let a osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti. Z výše zmíněného § 158a vyplývá, že takový výslech bude proveden za účasti soudce. Nepřizvání pracovníka OSPOD nebo osoby mající zkušenost s výchovou mládeže vytváří vadu takového výslechu a výpověď nemůže být použita jako důkaz.

⁸⁰ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 175

⁸¹ Tamtéž, str. 175

Jednotlivé věkové kategorie dítěte a specifika jejich výslechu

Vývojová úroveň dítěte souvisí s projevy na úrovni biologické, tělesné, kognitivní, emoční, motivační, sociální, úrovní vnímání, schopností zapamatování, schopností reprodukce, spontaneitou prožívání a chování, koncentrací pozornosti, udržení a sugestibilitou.

Pro zjednodušení bylo dětské období pro účely metodiky rozděleno na čtyři věkové kategorie:

- předškolní věk
- mladší školní věk
- starší školní věk
- pubescent.

Je třeba zmínit i období batolecí, kdy lze v individuálních případech provést výslech dítěte mezi 2. až 3. rokem.

- Období batolete 1. – 3. rok věku

Základní charakteristika období pro potřeby práce s dítětem:

vývoj myšlení, řeči, paměti a učení – základem je prozkoumávání okolí, tedy bezprostřední smyslový kontakt, narůstá vědomí sebe sama - vzdorovitě se sebeprosazuje, napodobuje dospělé, aniž by činnosti rozumělo, odlišuje již velikosti - větší a menší, po druhém roce si začíná uvědomovat "množství", reaguje pouze na vyjádření „hodně nebo málo“, čas nedokáže určit, existuje pro něj jen "tady a teď", dítě do 2 let znovupoznává blízké osoby a známé předměty po dobu 8 týdnů, ve třech letech i po 7 měsících; schopnost reprodukce je omezena na několik dní, pozornost udrží jen velmi krátce, představivost – zpřesňuje se tím, co dítě opakovaně prožilo; po 2. roce se vytvářejí fantazijní představy, výrazná vázanost na rodinu, na blízké osoby, ale i na hračky, u dítěte se velmi projevuje výchovné prostředí, ve kterém vyrůstá, na konci tohoto období dosahuje slovní zásoba dítěte zhruba 1000 slov - svůj vnitřní svět lépe vyjadřuje například hrou. Jsou velké individuální rozdíly ve vývoji řeči, strach - z neznámého, z odloučení od rodiče, již lze pozorovat i naučený strach, dítě si neuvědomuje reálná nebezpečí.

V tomto období je třeba využít hravosti dítěte, výslech se vede za použití demonstračních pomůcek. Dítě vyslychající poučuje jednoduchými, krátkými větami. Dále si musí dát pozor na formulaci, dítě většinou opakuje to, co slyšelo

naposledy. Vyslychající je přirozeně vlídný, s upraveným zevnějškem (například cigaretový odér může dítěti připomenout pachatele). Vyslychající musí být připraven na výslech a musí znát všechny dostupné informace k dítěti a události. Výslech musí být co nejkratší, ideálně 15 - 20 minut.

- Předškolní věk 4 - 6 let

Základní charakteristika období pro potřeby práce s dítětem:

dítě vnímá převážně to, co ho bezprostředně a subjektivně upoutá, vjemy jsou vázány na osobní prožitek, tomu může odpovídat popis objektu nebo události (chlapci si všimnou, že auto mělo velká kola, zatímco dívky si spíš všimnou, že bylo auto červené), fantazie snadno doplňuje chybějící obraz - proto se nedoporučuje trvat na odpovědi, pokud dítě poprvé řekne, že neví, časové vnímání je stále problematické (neumí rozlišit dnes, včera, zítra), v 5 letech užívá minulý a budoucí čas, plete si strany (vpravo/vlevo), umí rozlišit nahoře/dole, některé silné zážitky (kladné i záporné) jsou uchovány natrvalo, zejména v souvislosti s citovým prožíváním. Začíná se objevovat úmyslné zapamatování, vyjadřování předbíhá myšlení (mohou mluvit "vyspěle", ale nechápou plně význam), slovní zásoba pro vyjadřování dosahuje 2500 - 3000 slov, rozvíjí se "samomluva", například s hračkou, při sdělování prožitého/viděného se nechávají unést fantazií a emocemi, které u toho prožívaly, u dítěte se velmi projevuje výchovné prostředí, ve kterém vyrůstá. V tomto období je stále třeba využít hravosti dítěte, výslech se tedy vede za použití demonstračních pomůcek. Vždy je třeba pořídít audiovizuální záznam z výslechu. Dítě se nechá spontánně vylíčit událost, pokládají se jednoduché otázky. Vyslychající je přirozeně vlídný jako u mladších dětí. A je o události dostatečně informován.

- Mladší školní věk 6 - 10 let

Základní charakteristika období pro potřeby práce s dítětem:

velké rozdíly ve vývoji tělesném a duševním (tělesný vývoj je "rychlejší" než duševní), období odpoutávání se od rodiny, vzorem je většinou učitel, trenér, zvyšuje se rozsah pozornosti, dítě se začíná orientovat v čase a prostoru (vzdálenost, směr, délka, vpravo, vlevo), už rozlišuje mezi realitou a fantazií, důležité je slovní ocenění či pochvala dítěte, rozvoj kresby (lze využít v rámci výslechu), zlepšuje se krátkodobá paměť, udržení pozornosti je "cvičeno" školou, začíná si uvědomovat potřeby ostatních lidí, má potřebu začlenit se do skupiny,

má potřebu vřelého kontaktu. V tomto období je možné kromě použití demonstračních pomůcek využít i kresby dítěte. Pořizuje se audiovizuální záznam z výslechu. Dítě se nechá spontánně vylíčit událost, to, co ví o skutku či pachateli, otázky se kladou jednoduché, nenabízí se možnosti. Vyslýchající by si měl dát pozor na slovní i neverbální projevy vyslýchajícího (obracení očí v sloup, rozhazování rukou, skákání do řeči). Výslech by měl trvat ideálně 45 minut. Důležité je jednoznačné vyjádření dítěte, jestli bude u osoby blízké vypovídat.

- Starší školní věk 11 - 15 let

Základní charakteristika období pro potřeby práce s dítětem:

rozvoj abstraktního myšlení, paměť je více logická než mechanická, výrazná potřeba být někým akceptován, potřeba identifikace se skupinou (partou), osamostatňování se od rodiny, potřeba hodnocení od okolí, rozumová odůvodnění převládají nad citovými, začíná se projevovat kritika autorit, veliká impulsivnost, začátky experimentování s alkoholem, první střety se zákonem. U mravnostní trestné činnosti se používají demonstrační výslechové pomůcky. Pokud dítě vypovídá k traumatizujícím událostem, pořizuje se audiovizuální záznam z výslechu. Dítě se nechá spontánně vylíčit událost, otázky se kladou jednoduché, nenabízí se možnosti. Vyslýchající přijímá dítě takové, jaké je, nekomentuje negativně, slovně ani neverbálně, jeho projev nebo zevnějšek. Důležité je jednoznačné vyjádření dítěte, jestli bude u osoby blízké vypovídat.

- Pubescent 15 – 18 let

Základní charakteristika období pro potřeby práce s dítětem:

stabilizuje se tělesný a duševní vývoj, zlepšuje se sebeovládání a schopnost přijmout zodpovědnost, zvýšená potřeba emočních prožitků, velký význam má vlastní tělo a zevnějšek, rebelantství proti dospělým. Často se projevuje generačními problémy, experimentování s alkoholem, drogami, střety se zákonem. U mravnostní trestné činnosti se používají demonstrační výslechové pomůcky. Pokud dítě vypovídá k traumatizujícím událostem, pořizuje se audiovizuální záznam z výslechu. Dítě se nechá spontánně vylíčit událost, poté se kladou otázky. Vyslýchající si musí dát pozor na slovní i neverbální projevy (obracení očí v sloup, rozhazování rukou, skákání do řeči). Přijímá dítě takové, jaké je, nekomentuje negativně, slovně ani neverbálně, jeho projev nebo zevnějšek. Od 15. roku vyslýchající zásadně dětem vyká, ledaže by dítě samo

řeklo, že mu má policista tykat. Dítě je již trestně odpovědné, poučuje se jako dospělý. Vyslýchající musí být připraven na výslech, a musí znát všechny dostupné informace k dítěti a události. Důležité je jednoznačné vyjádření dítěte, jestli bude u osoby blízké vypovídat. V případě, že dítě vyslechnout pro jeho nezralost nelze, je nutno obstarat do spisu odborné vyjádření (pro soud a obhajobu), aby na provedení výslechu extrémně malého dítěte nebo dítěte vývojově opožděného netrvaly.

Poučení

Vždy je třeba před výslechem dítěte vyrozumět jeho zákonného zástupce (i když je Trestním řádem tato povinnost výslovně upravena pouze pro podávání vysvětlení dítětem v § 158 odstavci 5 Trestního řádu a nikoli pro výslechy dítěte na protokol). Plně postačuje vyrozumění jednoho z rodičů a o tom, že k vyrozumění rodiče skutečně došlo, je nutno do spisu doložit nezpochybnitelný doklad, stejně, jako když je vyrozumíván o úkonu obhájce.

Vedle úředního záznamu o podání vysvětlení existují další způsoby, jak získat prostřednictvím výslechu dítěte na protokol důkaz (tedy vlastní výpověď) pro další trestní řízení:

- a) před zahájením trestního stíhání podle § 158 odstavce 9 Trestního řádu,
- b) před zahájením trestního stíhání podle § 158a) Trestního řádu jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon,
- c) po zahájení trestního stíhání podle § 164 odstavce 1 Trestního řádu.

Výslech dítěte je tedy výslech osoby do 18 let a to díky novele provedené zákonem o obětech, tedy od 1. 5. 2017, před tímto datem platil zvláštní režim pouze pro děti do 15 let.

Na výslech se použijí obecná ustanovení o výslechu svědka a speciální úprava pro dětské svědky podle § 102 Trestního řádu – ovšem jen tehdy, kdy dítě má vypovídat k „traumatizujícím skutečnostem“, jejichž oživování by mohlo nepříznivě ovlivnit vývoj dítěte, ne tedy vždy (například se tedy netýká výslechu na téma odcizení jízdního kola). Specifický režim výslechu dítěte uvedený v § 102 Trestního řádu se aplikuje jak na výslechy dětí před zahájením trestního stíhání, tak na výslechy dětí po zahájení trestního stíhání.

Všechny tři shora uvedené typy protokolárních výslechů a pořízené video a audiozáznamy (ve smyslu § 55a) odstavce 2 Trestního řádu) mají posléze sloužit jako důkaz před soudem, takže na kvalitě provedeného úkonu mimořádně záleží.

Důkaz před soudem se provádí jak přečtením protokolu, tak současně i přehráním záznamu, proto není nutné do protokolu doslovně přepisovat celý dialog s dítětem, ale je nutno dodržet jen ty náležitosti protokolu, které jsou uvedeny v § 55 odstavci 1 Trestního řádu uvedeny, neboť doslovnost přepisu je Trestním řádem vyžadována jenom u konfrontace.

Protokol musí obsahovat podle § 55 odstavce 1 písmena d) Trestního řádu stručné a výstižné vyličení průběhu úkonu, z něhož by bylo patrné i zachování zákonných ustanovení upravujících provádění úkonu, dále podstatný obsah rozhodnutí při úkonu vyhlášených, a byl-li hned při úkonu doručen opis rozhodnutí, osvědčení o tomto doručení; pokud se provádí doslovná protokolace výpovědi osoby, je třeba to v protokolu označit tak, aby bylo možné bezpečně určit počátek a konec doslovné protokolace. Otázky ostatních osob na úkonu zúčastněných dítěti lze klást jen cestou vyslychajícího vždy podle § 102 odstavce 3 Trestního řádu, ne jinak.

Poučení dítěte má stejné náležitosti jak při podávání vysvětlení na úřední záznam, tak při výslechu na protokol, nezáleží na tom, zda jde o úkon před zahájením trestního stíhání, nebo až v jeho rámci.

Poučení dětského svědka je součástí vlastního úkonu, ale neodehrává se na úplném začátku, jak by se mohlo zdát. Postup je následující:

1. Představení se

Zjištění identity dítěte a dalších údajů, které mají být v úvodní části úředního záznamu o podaném vysvětlení či protokolu o výslechu uvedeny: policista představí sebe, dítě a případně další v místnosti přítomné či vedle přihlížející osoby, uvede místo úkonu, datum a čas.

2. Navázání kontaktu

Vlastní výslech dítěte po jeho poučení je možný až po navázání kontaktu, který přináší důvěru dítěte k policistovi a ochotu se s policistou, tedy cizím člověkem bavit. Jde o vzájemný rozhovor mezi policistou a dítětem. Policista pokládá osobní, neutrální dotazy a vyměňuje si s dítětem takové informace, aby získal jeho sympatie. Odpovědi dítěte v této úvodní části přinášejí poznatek o tom, jak na tom dítě duševně je, tedy jak je vyspělé, jaké má vyjadřovací schopnosti a slouží k uvolnění napětí dítěte a k vybudování jeho ochoty se s policistou vůbec bavit.

3. Informace o skutku

Dítě si povídá s policistou a nestydí se, lze přejít k tomu, jestli dítě ví, proč je na služebně, nebo proč za ním policista někam přišel, protože dítě coby svědek musí

být informováno o skutku, k němuž se má vyjadřovat. Dítě by mělo mít prostor k tomu, aby samo sdělilo svou představu o tom, co má být předmětem hovoru.

4. Informace o osobách

Vyslýchající vyjmenuje osoby, které se v konkrétním skutku či události vyskytují a které mohou být, nebo už jsou obviněné, a tudíž mohou být vůči dítěti takzvanými osobami blízkými podle § 100 Trestního řádu. Jak schopnost definovat skutek, tak označit konkrétního obviněného, je limitována úrovní poznání ve fázi prověřování, kdy ještě není zahájeno trestní stíhání proti konkrétní osobě.

5. Poučení

Poučovací povinnost musí probíhat přiměřeně k věku a mentální úrovni dítěte. Nepoužívají se pojmy a slovní spojení, kterým dítě nerozumí. Používá se běžná mluva dítěte přiměřeně jeho věku a vyslýchající musí být připraven mu některé pojmy srozumitelně vysvětlit. Poučuje se o třech oblastech:

- 1) o významu svědecké výpovědi – odvíjí se od povinnosti svědčit podle § 97 Trestního řádu a od definice účelu trestního řízení v § 1 odstavci 1 Trestního řádu, jde o zájem na objasnění věci a na dopadení a potrestání pachatele.
- 2) o pravdě, nepravdě a zamlčení – vyslýchající otestuje (pouze u dětí předškolního věku a mentálně zaostalých dětí), jestli dítě chápe význam těchto pojmů.
- 3) o tom, co je obsaženo v § 100 Trestního řádu. Poučení podle § 100 Trestního řádu má dva odstavce. Odstavec 1 pojednává o příbuzenském poměru dítěte k pachateli, odstavec 2 pojednává o riziku trestního stíhání a to buď přímo pro dítě starší 15 let, anebo o riziku trestního stíhání pro jeho příbuzné, k nimž dítě může mít navázán reálný vztah. Odstavec 1 se vztahuje na zde vyjmenované příbuzné, nejčastěji jde o blízkou rodinu dítěte, prarodiče, rodiče a sourozence, nejsou vyjmenováni strýcové a nevlastní rodiče. Je lhostejné, jestli má dítě vypovídat ke vztahu k obviněnému, nebo teprve podezřelému. Důvodem odepření je už samotná existence příbuzenského vztahu mezi podezřelým či obviněným a dítětem, nic víc není pro aplikaci práva plynoucího z odstavce 1 potřeba.

Postup lékaře při podezření, že na dítěti byl spáchán trestný čin – lékař může při prohlídce objevit znaky vedoucí k podezření, že se dítě stalo obětí trestného činu.

Na takové znaky může být upozorněn školou, ale i rodiči.⁸² Dále podle § 8, odstavce 1 zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí má dítě právo požádat OSPOD a zařízení sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatele zdravotních služeb o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

Příslušnost OSPODu je stanovena v § 6 téhož zákona, kde je stanoveno, že sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu. Trestný čin pohlavního zneužívání tedy řadíme mezi trestné činy ohrožující mravní vývoj dětí mladších patnácti let. Pokud lékař pojme podezření, že se dítě opravdu stalo obětí trestného činu, je vázán takzvanou oznamovací povinností podle § 10, odstavce 4 téhož zákona, kde najdeme, že státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti, jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Té také odpovídá právo každého obrátit se na policistu nebo policejní útvar s žádostí o pomoc, přičemž takový policista nebo policejní orgán jsou povinny takovou pomoc v rámci své působnosti poskytnout.⁸³ Takovou povinnost nacházíme v § 158 odstavci 1 Trestního řádu. Tam se dočteme, že policejní orgán je povinen na základě vlastního, ale i cizího podnětu, ze kterého lze usoudit, že došlo ke spáchání trestného provést šetření a opatření k odhalení jeho pachatele. Podle odstavce 2 téhož paragrafu je povinen oznámení přijímat kromě policejního orgánu i státní zástupce.

3.4.3 Ohledání a prohlídka těla oběti

⁸² KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 176

⁸³ Tamtéž, str. 176

K prohlídce těla je nezbytné přibrat lékaře. Tuto problematiku upravuje § 114 Trestního zákoníku. Slouží k zajištění stop po násilí, nebo po sexuálním styku. Za nehty může být nalezena pachatelova kůže, krev, vlasy. Na oděvu je možné najít jak stopy po zápasu, tak třeba biologické stopy.⁸⁴ Podle odstavce 1 je každý povinen strpět prohlídku těla, pokud je to nezbytné. Pokud prohlídku neprovádí lékař, musí ji provést jen osoba stejného pohlaví. To dále platí i pro odběr krve pro její zkoušku, a to i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného po požádání orgánu činného v trestním řízení.

Účelem takové prohlídky je dále třeba zjištění stop na těle oběti (modřiny), nebo zjištění její totožnosti (na základě znamének).⁸⁵ Podle § 113 Trestního řádu se ohledání koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení, přičemž platí, že se zpravidla přibere znalec. K protokolu se přikládají fotografie, náčrty a jiné pomůcky. Vzhledem k tomu, že trestný čin pohlavního zneužívání nebývá provázen fyzickým násilím, většinou pachatel na těle oběti moc stop nezanechá. Pokud ale k násilí dojde, tělo oběti se vyfotografuje, a to bohužel i intimní partie, pokud se stopy násilí nachází tam.

3.4.4 Výslech pachatele

Úkolem je získat od obviněného informace o trestném činu, pro který je stíhán, obviněný je k tomuto účelu předvolán. Může být předveden, pro splnění povinnosti lze uložit i pořádkovou pokutu.

Základní postup výslechu:

- zjištění a ověření totožnosti
- poučení obviněného o právech a povinnostech (na poučení se zvláště dbá u mladistvých obviněných)
- objasnění obvinění, první kvalifikace trestného činu, ze kterého je obviněn
- vyjádření obviněného k trestnému činu, ze kterého je obviněn⁸⁶

⁸⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 471

⁸⁵ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6., str. 455

⁸⁶ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 204

Co se týká výslechu, výslech je obecně veden ve 2 fázích. Fázi monologu, kde pachatel hovoří sám, a fázi dialogu, kdy je dotazován. Jsou zakázány sugestivní a kapciózní otázky, obviněný má právo vypovídat, nikoli povinnost. Nesmí být žádán o předložení důkazů v jeho neprospěch. Spoluobvinění jsou vyslýcháni odděleně. Obviněný si smí dělat poznámky.⁸⁷ Ve výsledku jsou fáze vlastně 3, pokud počítáme za fázi i poučení.

V první fázi (monologu) je záhodno nechat obviněného (pozn. známe 4 označení pachatele) hovořit o svém životě, včetně milostného života. Zejména se vyžaduje objasnění vztahu mezi ním a obětí, pokud takový vztah není, vysvětlit, kde došlo k prvnímu kontaktu. Pokud spáchání činu popírá, požaduje se vysvětlení záměru oběti (co obviněným sleduje podle něj). Jinak by měl sám popsat samotný styk, jak se oběť chovala před stykem, během i po něm. Jestli volala o pomoc, jestli po styku odešla.⁸⁸

Podrobněji k již zmíněným 4 označením pachatele, pachatel je označován jako:

- podezřelý okamžikem vzetí do vazby nebo zahájením zkráceného přípravného řízení
- obviněný zahájením trestního stíhání obžalobou státního zástupce
- obžalovaný nařízením hlavního líčení
- odsouzený odsuzujícím rozsudkem, který nabyl právní moci

Ve druhé fázi lze předkládat důkazy a vyžadovat vysvětlení na základě dialogu.

Výslech slouží k objasnění vztahu poškozeného a obviněného, způsob útoku, motiv.⁸⁹

3.4.5 Ohledání a prohlídka těla pachatele

K ohledání těla se pojí stejná ustanovení § 113 Trestního řádu a následujících, přičemž se na těle pachatele hledají například stopy po zápasu. Platí stejná úprava jako při ohledání a prohlídce těla poškozeného.

⁸⁷ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 204

⁸⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 472 - 473

⁸⁹ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, str. 279

3.4.6 Ohledání místa činu

Ohledání místa činu – probíhá podle pravidel ohledání. Takové místo může být místem v terénu, v bytových i nebytových prostorech. Hledají se stopy po zápase. Je třeba místo vytyčit co nejobecněji – i místo, kde pachatel číhal, může být důležité (nedopalky), takzvané sekundární místo činu. Při ohledání bytových prostor se věnuje pozornost i předmětům, na kterých došlo k pohlavnímu styku, jako je matrace, prostěradlo. Dále je třeba se věnovat takzvaným negativním okolnostem.⁹⁰

Ohledání nalezneme v § 113 Trestního řádu.

Ohledání takzvaně „přirozeně ohraničené části prostoru“ (místnosti, parkoviště, mýtiny), znamená i ohledání mrtvoly (pokud je), stop, dokumentů. Cílem přitom je získání představy o místě činu, ale i poloze předmětů, které se podílely na spáchání trestného činu, také o způsobu spáchání a osobě pachatele a jeho motivu.⁹¹ Ohledání je procesním úkonem, který vykonává policejní orgán prostřednictvím policisty. Ten místo může ohledat sám, může ho ohledat skupina policistů, nebo za spolupráce specialistů (potápěčů, lékařů, pyrotechniků).⁹²

3.5 Stanovení vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování

Vyšetřovací verze představují samostatnou metodu vyšetřování, kterou vyšetřovatel využívá z důvodu poznání a dokázání objektivní pravdy, a to v přípravním řízení. Závisí na vyvozování a prověření shromážděných opodstatněných domněnek týkajících se vyšetřované události, ty jsou zároveň jejich obsahem.⁹³ Můžeme je podle obecnosti obsahu dělit na dílčí verze podle znaků skutkové podstaty trestného činu nebo verze obecné.⁹⁴ Vyšetřovací verze tedy slouží ke zjištění objektivní pravdy. Co se týká tvorby, můžeme proces rozdělit na 3 úseky.

⁹⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 471

⁹¹ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 2.* přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6, str. 456

⁹² [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ohledani-mista-cinu.aspx>

⁹³ PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982., str. 132

⁹⁴ Tamtéž, str. 133

1. shromažďování fakt v dané věci. Pro získání dostatku takových fakt a informací se provádí neodkladné a neopakovatelné úkony. Tak získaná fakta a informace se třídí a hodnotí.
2. Vyslovení a formulace vyšetřovací verze – vyšetřovatel vyvozuje a formuluje všechny možné vyšetřovací verze. Musí být odůvodněná a základy takové jednotlivé vyšetřovací verze si nesmí odporovat
3. Třetí úsek spočívá v domyšlení si důsledků, které nastanou, pokud je verze pravdivá.⁹⁵

U vyšetřování sexuálních trestných činů platí následující vyšetřovací verze:

- Mezi pachatelem a poškozeným je vztah, je s ním v kontaktu, pachatel nemůže navazovat styky, nebo byl poškozeným odmítnut, cítí se vydrážděn
- Mezi pachatelem a poškozeným není vztah, pachatel je recidivista nebo sexuální deviant
- Ke spáchání trestného činu vůbec nedošlo

Plánování vyšetřování sexuálních trestných činů se řídí typickými zvláštnostmi pro takové trestné činy. Mezi ně patří hlavně časová tíseň – hrozí recidiva a biologické stopy (typické pro sexuální trestné činy – sperma například) podléhají rychlé zkáze. Proto je nezbytná spolupráce, kdy je nezbytné provádět více vyšetřovacích úkonů najednou.⁹⁶ Jedná se většinou o znalecká zkoumání z různých kriminalistických oborů. U mravnostních trestných činů jde většinou o daktyloskopii, trasologii, portrétní identifikaci, fonoskopii, kriminalistickou biologii a odorologii.

3.5.1 Daktyloskopie

Je druhá nejstarší kriminalistická metoda, nauka o obrazcích, které vytváří papilární linie (takzvané dermatoglyfy) na prstech rukou i nohou, dlaních a chodidlech. Přičemž převažují otisky prstů a dlaní. Na jiných částech těla se papilární linie nenalézají. Papilární linie jsou individuální, neměnné a neodstranitelné. Na rozvoji pracovali Angličané Galton, Henry, Herschel, ale i Čech Jan Evangelista Purkyně. Daktyloskopické stopy jsou otiskem, představují otisk předmětu, který je vytvořil. Taková stopa bývá zpravidla neviditelná, musí

⁹⁵ PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982., str. 134 - 136

⁹⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 472

se buďto osvítit, nebo se zviditelňují pomocí daktyloskopického prášku. Dále se užívají i chemické postupy (dusičnan stříbrný nebo ninhydrin), anebo laser.⁹⁷ Pachatel zanechává většinou své otisky na místě činu nebo osobních věcech oběti. Když je takto otisk zviditelněn, musí se zajistit. Daktyloskopická stopa se zajišťuje takzvaně in natura, na fólii, fotograficky, nebo odléváním.

- In natura se zajišťují stopy jako platební karty, listinné dokumenty, peněženky. U takto zajišťované stopy hrozí riziko jejího zničení při manipulaci.
- Na daktyloskopickou fólii se zajišťují stopy zviditelněné pomocí daktyloskopických prášků. Tvoří ji vrstva želatiny na bílém, černém nebo transparentním podkladu (například papír). Při použití se z fólie odstraní ochranná vrstva, sejme se daktyloskopická stopa a ta je opět ochrannou fólií přikryta. Používá se na ne příliš zvrásněných površích, nevýhodou je nemožnost opakování v případě chybného sejmutí.
- Fotografováním se snímají stopy zviditelněné laserem, daktyloskopickými prášky, ale i stopy viditelné. Výhodou je možnost opakování sejmutí takové stopy.
- Odléváním se zajišťují stopy ze zvrásněných povrchů pomocí silikonových kaučuků (Lukopren), ale i sádry.

Otisky se zajišťují pomocí takzvané daktyloskopické černě, ty se otisknou buď do daktyloskopické karty, nebo na list papíru. Porovnávání se dříve provádělo manuálně, dnes se využívá program AFIS 2000 (Automated Fingerprint Identification System).⁹⁸

3.5.2 Portrétní identifikace

Jedná se o nejstarší kriminalistickou metodu, při které dochází k identifikaci osob na základě jejich vnějších znaků. Ty tvoří jak samotná tělesná stavba osoby, znaky takzvaně anatomické nebo statické, tak i pohyb, mimika, to jsou znaky dynamické nebo funkční, ale i znaky zvláštní jako tetování, znaménka, piercing, amputovaná končetina. Tyto znaky mají pro identifikaci větší význam než

⁹⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 138 - 142

⁹⁸ Tamtéž, str. 142 - 148

například barva vlasů nebo očí. O rozvoj se zasadil Francouz Alphonse Bertillon, který přišel s metodou podle něho nazvanou bertillonáž. Ta se skládá z měření 11 rozměrů lidského těla, které se v případě potřeby porovnaly s jeho evidencí. Popis můžeme dělit podle toho, kdo ho pořizuje, na popis laický a úřední.

- Úřední – vytváří úřední osoba, kriminalistický technik. Takový se sestavuje podle určeného schématu prostřednictvím daných protokolů. Zařazuje se do kriminalistické evidence. Obsahuje rubriky jako: tělesná výška, hmotnost, postava, tvar hlavy (pohled zepředu), lebky (pohled z profilu), obličej, vlasy (a vousy), zdánlivé stáří, obočí, oči, uši, zuby, způsob chůze a mluvy a i zvláštní znamení.
- Laický – takový podává poškozený nebo svědek, který popisovanou osobu viděl. Úřední osoba tento popis převádí do úředního popisu. Laický popis má menší hodnotu než popis úřední. Kvalitu ovlivňují objektivní (viditelnost, vzdálenost od osoby) a subjektivní faktory (schopnost vnímat a zapamatovat si).

Vytváří se za pomoci různých metod:

- Kreslířská – nejstarší metoda, grafik při ní podle popisu vytváří kresbu, nevýhodou je její pracnost.
- Metoda skládaného portréту – dochází při ní ke skládání obličej ze samostatných dílů, ty mohou pocházet z fotografií jiných osob.
- Prostřednictvím systémů – v České republice zejména systém PORIDOS (PORtrétní IDentifikace OSob) vytvořen v Kriminalistickém ústavu v Praze.
- Plastická nebo Gerasimovova metoda – jedná se o domodelování částí hlavy na odlitek lebky.⁹⁹

3.5.3 Fonoskopie neboli kriminalistická akustika

Věda zabývající se identifikací osob podle hlasu, nebo zvuků, které dělají při použití hlasu. Objektivní elektronická analýza hlasu umožňuje rozbor lidského

⁹⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 149 - 155

hlasu, co se týká délky hlásek, frekvencí tónů. Od 20 do 60 let se hlas prakticky nemění. Fonoskopické zkoumání lze rozdělit podle způsobu provedení na:

- Zkoumání hlasového projevu – to umožňuje identifikaci osob podle hlasu
- Zkoumání záznamu hlasu – na takovém záznamu je tedy hlas člověka zachycen, jedná se o magnetofonovou pásku, mikrofon, ale i mobilní telefon.
- Zkoumání akustický stop – jako například prostředí (ulice), ve kterém daná osoba hovoří, prostor (podle ozvěny).

Fonoskopické stopy vznikají zachycením hlasu nebo zvuků na nosič. Většinou jsou zachycovány z telefonu a jsou tak ovlivněny kvalitou hovoru, to zejména u anonymního volání na tísňové linky. U zajišťování takových stop platí pravidla, že se záznam nepřehrává na jiný nosič, nedoplňuje se a nesmí se stříhat. Nevýhodou je riziko poškození magnetofonové pásky při zasílání ke zkoumání. Srovnávacím materiálem jsou zkoušky řeči nebo hlasu, (ty provádí expert s osobou podezřelého) nebo ukázky řeči (záznamy hovorů zpravidla pořízené bez vědomí osoby). Zkoumání je složitý proces, který provádí Kriminologický ústav v Praze porovnáním pasáží z fonoskopické stopy na takzvaném fonografu.¹⁰⁰

3.5.4 Kriminologická biologie

Slouží k vyhledávání a zkoumání biologických stop lidského, zvířecího a rostlinného původu. Nejčastěji tedy původu lidského. Biologický materiál tedy dělíme na materiál

- lidského původu
 - o dále na ten, který se oddělil od těla sám bez použití násilí – sliny, pot, moč, ejakulát
 - o ten, který se oddělil za použití násilí – krev, orgány, ustrížené vlasy
- zvířecího původu, ten kriminologická biologie zkoumá zpravidla do chvíle, dokud se neprokáže, že se nejedná o materiál lidského původu, dále jen výjimečně.

¹⁰⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminologika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 180 - 184

- rostlinného původu, zkoumá se také jen výjimečně, co se týká například drog.

U trestného činu pohlavního zneužívání je typickou stopou ejakulát nebo krev.

Stopy dělíme na ty viditelné (krev, kosti) a neviditelné (pot, sliny). Ke zviditelnění se používá UV světlo, luminol (pro odhalení krve), nicméně hrozí riziko poškození biologické stopy. Pro zajišťování biologické stopy platí pravidla, například se stopy nedotýkat holou rukou, zjistit celou stopu i s nosičem, a pokud to není možné, takovou stopu sejmout, ke zkoumání se posílají suché, nejvhodnější obal pro biologickou stopu je papír.

Zkoumání se provádí v celkem 4 fázích:

1. orientační zkoušky mají za úkol říct, zda nalezená stopa může být biologickou stopou a je vhodné ji dál zkoumat
2. specifické zkoušky už mají za úkol s určitostí dokázat, že se jedná o biologickou stopu
3. účelem třetí fáze je od sebe s určitostí oddělit stopy lidského a zvířecího původu
4. čtvrtá fáze už pouze zkoumá nalezenou biologickou stopu lidského původu, co se týká původu nebo druhu stopy.

Krev se zkoumá například co do krevní skupiny za účelem určení osoby, nebo je významný i původ krve – menstruační, novorozenecká, a to i co do pohlaví podle X a Y chromozomů. Pro určení osoby se užívá i expertiza DNA, podle ní lze vytvořit DNA profil a ten zařadit do databáze.¹⁰¹

3.5.5 Odorologie neboli osmologie nebo olfaktorika

Slouží k identifikaci podle pachů. Pro kriminalistiku má význam zaprvé zkoumání lidského pachu (tělesného pachu), nebo pachu věcí k odhalení drog a výbušnin. Pach je plynná látka, která je zachytitelná čichem člověka, zvířete nebo analytickým přístrojem. Tělesný pach ovlivňují faktory jako věk, pohlaví, přijímaná potrava, nemoci, drogy, léky. Pachová stopa člověka vzniká, když se například do oděvu otiskne lidský pot, ten je chápán jako zdroj. Typické jsou pachové stopy na příchodové a odchodové cestě. Charakteristická je pro ně časová

¹⁰¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 169 - 177

nestálost, rychle se rozptylují ve vzduchu. Nejsou zpravidla zjistitelné lidskými smysly, hrozí riziko znehodnocení pachové stopy vlastním pachem a z důvodu časové nestálosti se vyhledávají a zajišťují jako první, přičemž neexistuje žádný způsob, kterým by bylo možné je zviditelnit. Zajišťování se týká jak stop s nosiči, například kusů oděvů a vlasů nebo vláken, pak při jakékoli manipulaci se vyžadují sterilní rukavice, ale i stop bez nosičů, tedy směsi vzduchu. Takové se zajišťují buďto nasátím do injekční stříkačky nebo láhve z plastické hmoty, dále prosátím přes sloupec absorbentu, nejčastější je ale zajištění na speciální snímač. Tím je sterilní bavlněná tkanina, ta se přikryje alobalem. Snímač se na místě nechá asi 20 minut a potom se uzavře do sterilní nádoby. Tak vzniká takzvaná pachová konzerva. Jejich použitelnost je asi 1 rok. Dále se využívají i cvičení psi. Pro srovnání pachu člověka se použije oblečení, nebo snímač, který se přiloží do podpaží takové osoby. Ke zkoumání se využívá takzvaná plynová chromatografie ve spojení s hmotnostní spektroskopií.¹⁰²

3.5.6 Trasologie

Spočívá ve vyhledávání, zajišťování a zkoumání zejména stop nohou (bosých i obutých), dopravních prostředků. Ale i stop věcí a zvířat. Mezi hlavní trasologické stopy patří:

- stopy bosých nohou – v případě, že nejdou zkoumat z hlediska papilárních linií daktyloskopicky, stopa může být ovlivněna jak podložkou, tak stylem chůze, ale i deformací chodidla.
- stopy obuvi – oproti stopám bosých nohou se užívá hojně. Vede k identifikaci bot a později osoby, které obuv patří.
- stopy takzvané bipedální lokomoce neboli pohybu po dvou nohách – chůze, běh. Lze z nich určit, zda pachatel nesl nějaké břemeno, nebo jestli používá nějaké ortopedické pomůcky
- stopy dopravních prostředků – pneumatiky vozidla

Se zkoumáním napomáhá počítačový systém TRASIS. Mezi stopy dál řadíme i otisk rtěnky, stopy uší (přitisknutí ucha na dveře), rukavic, kolen, loktů, zubů. Trasologické stopy jsou zpravidla viditelné pouhým okem, nicméně hrozí riziko

¹⁰² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 185 – 190

poškození chůzí při ohledání místa. Zajišťují se několika způsoby – in natura málokdy, častěji lze stopu zajistit na daktyloskopickou fólii (plošné stopy), nejvhodnějším způsobem je ale fotografování s přiloženým měřítkem, nebo odléváním plastických stop sádrou, silikonovými kaučuky, ale nelze užít opakovaně jako například fotografování. Zkoumání se provádí přeměřováním rozměrů a hledání shody – zejména se používá metoda překrytí zobrazení a metoda geometrické konstrukce. U trasologických stop lze snadno určit skupinovou příslušnost, stopa bosé nohy může prozradit (s větší přesností než stopa obuté nohy), zda se jedná o stopu dospělého nebo dítěte a i přibližnou hmotnost. Podle stop pneumatik lze určit rozměry vozidla a směr pohybu vozidla.¹⁰³

3.6 Další procesní úkony

Jak název napovídá, následují po prvotních, řadíme mezi ně výslech obviněného, výslech poškozeného, svědků, konfrontace, prověrka výpovědi na místě, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce. Podrobně se jim věnují ustanovení Trestního řádu, konkrétně § 90 a následující.

Zde uvedu rekonstrukci a konfrontaci, zbylým se budu věnovat později samostatně.

Rekonstrukce

§ 104d Trestního řádu:

Rekonstrukce se koná, má-li být obnovením situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.

Subsidiárně se použijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.

Provádí se, pokud spácháním trestného činu došlo k usmrcení oběti. V ostatních případech se provádí k prověření získaných důkazů. Přičemž pro provádění

¹⁰³ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 215 - 227

rekonstrukce platí tytéž pravidla týkající se poškozených osob a dětí, jako u provádění vyšetřovacího pokusu.¹⁰⁴

Konfrontace

§ 104a Trestního řádu:

Konfrontace se provádí, pokud výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného, anebo pokud výpověď svědka nesouhlasí s výpovědí obviněného nebo jiného svědka. Přičemž mohou být postavení tváří v tvář.

Podle odstavce 5 platí, že se nedoporučuje osobu mladší osmnácti let postavit tváří v tvář s pachatelem, leda, že je to pro objasnění věci nezbytně nutné

Konfrontace přichází v úvahu v přípravném řízení mimořádně pro rozpory, které nelze odstranit jinak. Rizikem, které s sebou konfrontace přináší, je možnost zastrašení oběti pachatelem, který se většinou provedení konfrontace domáhá. Dalším rizikem je dobrý herecký výkon jak na straně poškozeného, tak obviněného.¹⁰⁵

3.6.1 Výslechy svědků a dalších zúčastněných osob

„Svědka je osoba odlišná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech a okolnostech, které vnímala svými smysly.“

Svědka je schopen vnímat okolnosti a události a vypovídat o nich, není současně obviněným, není orgánem činným v trestním řízení ani znalcem, je povinen se dostavit a vypovídat, nicméně i on má právo odepřít výpověď, právo nevypovídat mají dále i osoby požívající imunity, poslanci a senátoři, soudci Ústavního soudu.¹⁰⁶

Práva svědka - právo odepřít výpověď, nesmí být vyslýchán ohledně informací, které podléhají utajení, právo si dělat poznámky, nahlížet do protokolu, má nárok na svědečné.

¹⁰⁴ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9., str. 474 - 475

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 473 - 474

¹⁰⁶ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 202

Povinnosti svědka – dostavit se na předvolání, vypovídat o skutečnostech, které vnímal, vypovídat pravdu, účastnit se rekognice, konfrontace a podobně. ¹⁰⁷

3.6.2 Znalecké posudky, odborná vyjádření a další expertizy

Pro vyšetřování sexuálních trestných činů se používají následující expertizy:

- a) Soudně lékařská
- b) Soudně psychiatrická
- c) Sexuologická
- d) Kriminalistická

Ad a) Tímto typem expertizy se zjišťuje zejména, jestli na těle poškozeného i pachatele lze nalézt stopy násilí a jestli nasvědčují tvrzenému jednání. Jestli na těle poškozeného můžeme najít stopy soulože, jestli taková osoba mohla klást odpor. Ale i to, zda pachatel netrpí pohlavní chorobou, nebo zda poškozená není gravidní.

Ad b) Tímto typem expertizy se zjišťuje, jestli pachatel netrpí duševní poruchou a jak se projevuje, jestli se trestná činnost bude opakovat, nebo zda jestli je jeho pobyt na svobodě bezpečný. V opačném případě je nezbytné nařídít ústavní léčení, popřípadě jiné opatření. Nebo naopak může sloužit ke zjištění, zda poškozený netrpí chorobnou lhavostí a nedošlo tak ke křivému obvinění.

Ad c) Zpravidla bývá spojena s psychiatrickým vyšetřením, proto se lze setkat s termínem psychiatricko – sexuologická expertiza. Účelem je zjistit, jestli pachatel netrpí sexuální deviací. Zjišťuje se, zda vývin pohlavních orgánů odpovídá věku pachatele, jestli je schopen soulože, jeho dosavadní sexuální zkušenosti, jak často má potřebu sexuálního ukojení a při které fázi spáchaného trestného činu uspokojení dosáhl, pokud vůbec.

Ad d) V této expertize se nejčastěji používají biologické expertizy, jejichž prostřednictvím se zkoumají biologické stopy, dále trasologické expertizy ke

¹⁰⁷ CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840, str. 203

zkoumání otisků například chrupu, částí těla, otisku bot, nebo chemické expertizy ke zkoumání mikrostop.¹⁰⁸

3.6.3 Rekognice

§104b, odstavec 1 Trestního řádu: rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna.

Rekognice spočívá ve znovupoznání věci, nebo osoby. Důležité je poškozeného připravit na setkání s pachatelem. Z toho důvodu se u mladistvého doporučuje provádět skrze videotechniku nebo jednocestné zrcadlo.¹⁰⁹

3.6.4 Vyšetřovací pokus

§ 104c odstavec 1 Trestního řádu: vyšetřovací pokus se koná, pokud mají být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, nebo pokud mají být zjištěny skutečnosti nové.

Proto, že jsou sexuální trestné činy natolik specifické, musí být dostatečně odůvodněn. Zejména je nezbytné rozhodnout, zda je nutná přítomnost oběti. Není-li, je poškozený nahrazen figurantem. Dále je provedení vyloučeno, pokud by došlo k ohrožení duševního nebo mravního vývoje dětí.¹¹⁰

3.6.5 Prověrka výpovědi na místě

§ 104e Trestního řádu: prověrka na místě spočívá v doplnění nebo upřesnění údajů, které se vztahují k určitému místu. Taková se koná za přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka. Co se týká postupu, se subsidiárně použijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.

U vyšetřování sexuálních trestných činů má velký význam. U obviněného se doporučuje provádět, pokud byl dopaden až po uplynutí značné doby od spáchání.

¹⁰⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 475 - 476

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 474

¹¹⁰ Tamtéž, str. 474

U poškozeného se naopak doporučuje provést co nejdříve. U dítěte je záhodno posoudit nebezpečí ohrožení jeho duševního stavu.¹¹¹

¹¹¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9, str. 474

4 Zvláštnosti vyšetřování pohlavního zneužívání

Co do předmětu:

Zvláštním znakem tohoto trestného činu a předmětem útoku je dítě mladší patnácti let, tj. osoba do dne přecházejícího dnu patnáctých narozenin. Ochrana se tedy neposkytuje dítěti, které už dovršilo věk patnácti let, z důvodu zákona už není mladším patnácti let.¹¹²

Může to tedy být dívka i chlapec. Dětem se ze zákona poskytuje zvláštní typ ochrany, ať už jde o dítě-oběť, nebo dítě-pachatele. Taková zvláštní ochrana je vytyčena jak třeba zvláštnostmi při výslechu takového dítěte, tak speciálními opatřeními týkajícími se ochrany osobních údajů a soukromí takových osob.

I podle dnes již neplatného zákona č. 140/1961 Sb., Trestní zákon byla věková hranice oběti patnáct let - § 242, ale zákon znal i situaci vyjádřenou v §243, a to, že pachatel zneužije závislosti osoby mladší než osmnáct let nebo osoby svěřené jeho doзору, nebo ji přiměje k mimomanželské souloži, nebo kdo takové osoby, zneužívaje její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije.

4.1 Výslech poškozeného (osoby mladší 15 let)

Výslechu týkajícího se závažné trestné činnosti spáchané na dítěti se může účastnit policista, psycholog, zástupce OSPOD, státní zástupce, soudce a obhájce. Stejně jako u dospělých obětí, je i u dětí rizikem takzvaná sekundární viktimizace, dokonce ve větším rozsahu. U dětí do sekundární viktimizace patří třeba opakované výpovědi, proto se výslech zaznamenává, aby nemusel být opakován, záznam lze i přenášet do vedlejší místnosti, aby všechny přítomné osoby nebyly s dítětem ve výslechové místnosti. (pozn. Sekundární viktimizace je takzvané druhotné zraňování v rámci vyšetřování, viz dále).¹¹³

Výslechy dětí mladších 10 let provádějí policisté, kteří se na výslechy dětí specializují, mají proto zvláštní kurz. Do výslechu si policista nenechá nikým zasahovat, ani státním zástupcem nebo soudcem u úkonu podle § 158a Trestního řádu, a to ani otevřenou formou, ani skrytou - v podobě pokynů udělovaných například přes výpočetní techniku. Za úkon odpovídá policista. Na dítě vyslychající zásadně nesahá a nehladí ho, naopak pokud dítě začne plakat, tak

¹¹²ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 1675

¹¹³ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyslechove-mistnosti.aspx>

reaguje přiměřeně a podá mu připravený papírový kapesník. Zvláštní postavení podle pokynu policejního prezidenta pro provádění úkonů trestního řízení s dětmi mladšími patnácti let přísluší jak dětem - poškozeným a svědkům, tak i dětem – podezřelým, že spáchaly čin jinak trestný.¹¹⁴

Pomůckou pro výslech dětí jsou postavičky Jáji a Páji. Postavičky mají i sekundární pohlavní znaky, použití panenek je obrazově dokumentováno.¹¹⁵ Podle internetových stránek Policie České republiky výslech s pomocí těchto speciálních hraček umožňuje snazší průběh výslechu, lepší navázání kontaktu mezi dítětem a vyšetřujícím policistou, lékařem, psychologem, soudní znalcem, sexuologem, dítě se při popisu trestného činu tolik nestydí. Na hračkách lze trestný čin předvést i beze slov. Nebo se hračky používají i tehdy, když dítě není schopné trestný čin popsat z důvodu nízkého věku nebo mentální kapacity, neznalosti, nebo studu. Autorkou postaviček Jáji a Páji je PhDr. Alena Plšková, z Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia v Praze.¹¹⁶

Pro provedení výslechu takového dítěte se doporučuje získat důvěru dřívějším seznámením například návštěvou domácnosti dítěte. Pro tyto účely lze uvést některá doporučení.¹¹⁷

Mezi ty patří, používat slovní zásobu dítěte, dostatečně objasnit význam specifických slov a jejich pozdější užívání (pohlavní orgány), používat slova, který dítě rozumí, nekritizovat chování dítěte (pouze pozitivní rady do budoucna „Nenastupuj k cizím do auta.“, ale ani nehodnotit morálně danou událost, ani neodsuzovat obviněného. Souvisí se zásadou presumpce nevinny.¹¹⁸ Výslechy dětí probíhají v dětských výslechových místnostech, hlavním účelem jejich vybudování je odbourání traumatu na straně dítěte. V dětské výslechové místnosti jsou kromě loutek Jája a Pája i normální hračky, to proto, aby policisté mohli kdykoli výslech přerušit a nechat si dítě v příjemném prostředí hrát. Nicméně lze dětské výslechové místnosti využívat i k výslechům jiných osob, jako obětí

¹¹⁴ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyslechy-deti-v-trestnim-rizeni.aspx>

¹¹⁵ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9, str. 283

¹¹⁶ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jaja-a-paja.aspx>

¹¹⁷ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 177

¹¹⁸ Tamtéž, str. 178

znásilnění nebo osob s duševními poruchami.¹¹⁹ Místnosti dělíme na výslechovou (pracovní), monitorovací a technickou.¹²⁰

Výslechová místnost je upravena pro potřeby vyslýchaných dětí, mezi zvláštnosti patří jak výmalba v pro děti příjemných a veselých barvách, hračky, obrázky a knížky. Vybavení místnosti má v dětech vyvolávat pohodlí a pocit bezpečí. Nesmí ale vést k rozptýlení dítěte a odvedení pozornosti od probíhajícího výslechu. Mezi vybavení výslechové místnosti řadíme i demonstrační panenky Jáju a Páju.

- Technické vybavení – alespoň 2 kamery k zachycení nonverbální komunikace vyslýchané osoby a gest. Dále mikrofony k zachycení výpovědi, vybavení vyslychajícího ke vzájemné komunikaci s osobou v monitorovací nebo technické místnosti.

Monitorovací místnost slouží k on-line přenosu výslechu pro ty, kteří musí být přítomni jako soudce, státní zástupce, obhájce, pracovník sociálně právní ochrany. Vybavení jako nábytek musí umožňovat zapisování poznámek, nebo jisté pohodlí při sledování průběhu takového výslechu.

- Technické vybavení – televize, reproduktory, přenos obrazu z kamer ve výslechové místnosti. Zařízení, které umožňuje komunikaci s vyslychajícím.

Technická místnost – umožňuje ovládání nebo přepínání kamer ve výslechové místnosti, ovládání zvuku. Technická a monitorovací místnost může být jedna místnost.¹²¹

Místnosti jsou buďto umístěny přímo v budově policie, nebo například v budovách dětského domova, kojeneckého ústavu a podobně. Velký význam má právě možnost obrazového a zvukového záznamu výslechu dítěte. Nejen, že

¹¹⁹ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyslechove-mistnosti.aspx>

¹²⁰ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 180

¹²¹ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

zachycuje doslova výpověď, ale přikládá se do protokolu. Mohou také posloužit jako základ pro znalecký posudek z oboru psychologie nebo psychiatrie.¹²²

Pro potřeby psaní této práce jsem měla možnost shlédnout záznam výsledku v případě znásilňování dítěte mladšího 15 let. Tato poškozená vypovídala bez studu, na otázku, co se stalo tehdy a tehdy se dokonce beze studu málem začala svlékat, aby to ukázala přímo na sobě, ale to bylo podle mě způsobeno jejím nepochopením toho, co se dělo z pohledu dospělého. O celé záležitosti nejdřív vypovídala, potom používala panenky k přehrání situací. Z toho důvodu byl výslech hodně dlouhý, trval skoro 90 minut. Poškozená vypovídala klidně, ale když vyslyšající odešel pro doplňující otázky, svěřila se, že asi bude brečet.

Nutno podotknout, že na celé situaci bylo nepříjemné, že vyslyšající musel fyzicky odejít z výslechové místnosti a poškozená sama seděla na gauči a znovu jí pohltilo už jednou prožité trauma. Nemožnost spojit se s ostatními osobami, které musí být na základě právního předpisu přítomné výsledku v monitorovací místnosti jinak, znamená, že poškozená musí zůstat v takovém stavu sama. Po skončení výsledku si vyžádala, že už chce jít za matkou.

Při tomto výsledku bylo u z důvodu věku vyslyšchané vhodné použít demonstrační panenky, které se poškozená nezletilá sama vybrala. Vyslyšající by měl poškozeného vybrat a nechat ho poté zdůvodnit, proč si takovou panenku vybral. V průběhu hraní s panenkami vyslyšající nesmí zasahovat, může panenku podržet, ale musí s ní nakládat podle slov poškozeného.

V Plzni speciální výslechovou místnost najdeme na Borech, ve Středočeském kraji jich najdeme několik, mému bydlišti je nejbližší v Kolíně. Fotografie místností Krajského ředitelství policie Středočeského kraje, Služby kriminální policie a vyšetřování, odboru obecné kriminality v Kolíně přikládám do příloh, stejně jako místních demonstračních panenek Jáji a Páji v různých variacích.

4.2 Sekundární viktimizace

Pojem viktimizace pojíme s pojmem takzvané viktimnosti. Viktimnost je tedy samotná schopnost poškozeného jedince stát se obětí trestného činu. Od toho odvozujeme viktimizaci primární (vázanou na trestný čin, na jednání pachatele) a

¹²² KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 180 - 181

sekundární (která už se obecně jednání pachatele netýká). Takovou pojíme s činnostmi například orgánů činných v trestním řízení, médií.

Jedná se o takzvané druhotné zraňování, kterého se vůči oběti dopouští okolí, lékaři, jiný zdravotní personál, sociální pracovníci. Spolu s pojmem sekundární viktimizace dále můžeme rozeznat takzvané systémové týrání. Takové spatřujeme zejména ve zpochybňování pravdivosti výpovědi, v opakování úkonů jako výslech, nebo lékařské prohlídky, nebo provádění úkonu za přítomnosti pachatele.¹²³

Úpravu nalezneme v 5. dílu Zákona o obětech trestných činů: Právo na ochranu před druhotnou újmou

§ 17 Zabránění kontaktu oběti a osoby jí blízké s osobou, kterou oběť označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede

- Oběť a osoba blízká mohou požádat, aby byla přijata taková opatření, (a to i před zahájením trestního řízení), díky kterým se neseťkají s osobou, kterou oběť označila jako pachatele, je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo se proti ní řízení vede, povinnost vyhovět, jedná-li se o zvlášť zranitelnou oběť

§ 18 Podání vysvětlení a výslech oběti

- Otázky týkající se intimní sféry života oběti lze klást pouze, je-li to nezbytné a kladou se takovým způsobem, aby se výslech nemusel opakovat, přičemž oběť má právo podat proti otázce námitky

§ 19 Podání vysvětlení a výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví

- Oběť smí vyžadovat u výslechu přítomnost vyslychajícího stejného nebo opačného pohlaví, nutnost vyhovět u zvlášť zranitelných obětí. Stejně se použije u tlumočnicka.

§ 20 Podání vysvětlení a výslech zvlášť zranitelných obětí

- Zvlášť zranitelné oběti jsou vyslychány zvlášť šetrně osobou k tomu vyškolenou ve speciálních prostorech. Výslech se provádí tak, aby nemusel být opakován.

§ 21 Právo na doprovod důvěrníkem

¹²³ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5, str. 174

- Oběť může být doprovázena k úkonům trestního řízení důvěrníkem. Tím je fyzická osoba způsobilá k právním úkonům. Důvěrník poskytuje zejména psychickou pomoc. Taková osoba lze vyloučit, narušovala-li by průběh úkonu.

§ 22 Prohlášení oběti o dopadu trestného činu na její život

- oběť má právo učinit prohlášení (i písemně) o dopadu trestného činu na její dosavadní život.

Až do účinnosti Zákona o obětech trestných činů české právo neznalo instituty převzaté ze zahraničních právních úprav, jako institut důvěrníka (viz výše), nebo prohlášení o dopadu trestného činu na dosavadní život (také viz výše).¹²⁴

K §19 mám připomínku čistě ze spolupráce s kpt. Mgr. Pavlem Talichem a to, že až starší dívky (pubertální) zpravidla vyžadují ženu jako vyslychající. Ze zkušenosti hovořil o tom, že mladším a menším dívkám to bývá jedno. Jsou otevřenější a z mého pohledu asi ani tolik nechápou, co se při zneužívání dělo.

4.3 Falešná obvinění

Trendem poslední doby se však také stávají obvinění ze sexuálního zneužívání podávané manželkami při rozvodu. Nejen, že to má negativní vliv na vztah otce a dítěte, ale dochází k bagatelizaci trestného činu pohlavního zneužívání. I když primárně má jít o způsob zhoršení procesního postavení druhého z manželů, může se výrazně snížit procento dětí, které se svěří. Dá se tak tvrdit, že nejhorší vliv má takové křivé nařčení na dítě.

Z této oblasti mám od kpt. Mgr. Talicha zprostředkovanou jeho zkušenost. U jednoho případu přerušil výslech, aby se došel otázat, zda jsou doplňující otázky ze strany obhájce, nebo policejního orgánu a poškozená, která byla stále nahrávána, si zřetelně oddychla a řekla „Snad jsem to řekla tak, jak maminka chtěla.“

Křivé obvinění upravuje Trestní zákoník v § 345 jako trestný čin, kdy jeho pachatel jiného lživě obviní z trestného činu, nebo ho lživě obviní z trestného činu s úmyslem mu přivodit trestní stíhání.

¹²⁴ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KeyPublishing, 2014. Monografie (KeyPublishing: European Society forHistoryofLaw). ISBN 9788074182136, str. 266

V následujících odstavcích potom nalézáme další kvalifikované skutkové podstaty.

Objektem trestného činu křivého obvinění ve znění odstavce 1 je ochrana každého před lživými útoky vůči její cti, svobodě a právům, jedná-li se o obvinění z trestného činu. Podle odstavce 2 je jím ochrana řádné činnosti státních orgánů a ochrana občanů před lživými útoky vůči jejich právům, cti, svobodě, jedná-li se o obvinění z trestného činu směřujícímu k trestnímu stíhání.¹²⁵

Co se týká subjektivní stránky, u odstavce 1 zákon vyžaduje přímý úmysl. Pachatel tedy musel vědět, že jeho obvinění se nezakládá na pravdě a musel chtít jiného křivě obvinít. U odstavce 2 se ve vztahu ke křivému obvinění vyžaduje taktéž přímý úmysl, nicméně, co se týká úmyslu přivodit jinému trestní stíhání, zde postačí úmysl nepřímý, stačí srozumění s takovým možným následkem.¹²⁶

K odstavci 1:

Lživé obvinění z dikce zákona znamená prohlášení, že se jiný dopustil takového jednání, kterým naplnil skutkovou podstatu trestného činu. To znamená úmyslně někoho obvinít, i když se takový trestný čin nestal, nebo taková osoba není pachatelem. Lživé obvinění je možné pouze vůči určité osobě. Taková nemusí být označena jménem, stačí její bližší individualizace. Může směřovat i vůči více osobám.

Obvinění z trestného činu: takové obvinění se musí týkat trestného činu, pachatel nemusí čin právně kvalifikovat, postačí, když čin dostatečně popíše. I křivé obvinění vůči promlčenému trestnému činu je trestné.¹²⁷

K odstavci 2:

Lživé obvinění se shoduje se lživým obviněním z odstavce 1. Naplňují se stejné znaky.

Obvinění z trestného činu tu popisuje jednání, které může vést k trestnímu stíhání nevinné osoby. Záměrem takového pachatele je učinit takové oznámení, které

¹²⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2953

¹²⁶ Tamtéž, str. 2953 - 2954

¹²⁷ Tamtéž, str. 2954

bude podnětem pro trestní stíhání konkrétní osoby. Lze sem zařadit i lživé obvinění v rámci vlastní obhajoby v trestním řízení.

Trestní stíhání je řízení, jehož průběh upravuje Trestní řád, jeho účelem je zjistit, zda se trestný čin stal, zjistit pachatele takového trestného činu a řádně ho potrestat.¹²⁸

¹²⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, str. 2954 - 2955

5 Spolupráce s veřejností (osvěta)

5.1 Pomoc veřejnosti při odhalování a prevenci mravnostních trestných činů.

U různých druhů trestných činů se zapojení veřejnosti do vyšetřování může lišit. Některé trestné činy více než jiné vyžadují citlivý postup. Je možné veřejnost do vyšetřování zapojit, ale jednotlivé metodiky vyšetřování můžou zapojení veřejnosti jak omezit, tak úplně vyloučit. Stejně jako možnosti prevence se mohou lišit. Uplatňuje se třeba u ekonomických trestných činů, násilných a sexuálních deliktů.¹²⁹

Pomoc občanů, co se týká vyšetřování sexuálních trestných činů, se pojí se společenským odsouzením k jejich páčání. Aktivní účast společnosti lze využít zejména při pátrání po pachateli, nicméně musí být dodržena jistá míra ochrany zejména totožnosti a soukromí poškozeného. Obzvláště opatrně by měly být poskytovány informace médiím.

Využití veřejnosti v jednotlivých etapách vyšetřování a způsoby zapojování veřejnosti do objasňování, vyšetřování a prevence trestných činů.

Prvním způsobem a nejhojněji využívaným je použití veřejnosti k zabraňování trestné činnosti. Většina populace zastává samozřejmě k páčání trestné činnosti negativní postoj, nicméně ne všichni občané jsou tolik angažovaní, proto je nezbytné výchovné působení na občany a to zejména formou přednášek, besed, ale i za využití televize či internetu.

Dalším způsobem je potom pomoc veřejnosti, co se týká oznamování trestných činů.

K oznámení o spáchání trestného činu dochází jak osobou poškozenou, tak ale i osobou, která sama není přímo trestným činem dotčena, ale oznámila ho z etických důvodů a ze snahy pomoci poškozenému. Policejní orgán podle § 158 Trestního řádu je povinen základě trestních oznámení provést šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele. Přičemž takové oznámení trestného činu je významným ukazatelem boje společnosti s trestnou činností.

¹²⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9, str. 404 - 405

Dále je možné společnost využít při samotném vyšetřování.

Účast veřejnosti se zpravidla využívá při vytyčování vyšetřovacích verzí nebo při plánování vyšetřování. Přičemž taková účast může být upravena zákonem (v § 85 odstavci 2 Trestní řád vysloveně uvádí, že se při výkonu domovní a osobní prohlídky přibere osoba, která není na věci zúčastněna), nebo je využita po uvážení vyšetřovatele.

Nepostradatelná je ale pomoc veřejnosti při pátrání po pachateli.

Veřejnost v takové situaci může vyšetřovateli pomoci poznatky o osobě pachatele a poškozeného nebo popisu věci. Osoby může popsat jejich okolí, kolegové, včetně místa, kde se taková osoba může skrývat, nebo informace, zda je například pachatel ozbrojen. Takové včas získané informace mají klíčový význam pro úspěch vyšetřování a případně dopadení pachatele. K zadržení pachatele se veřejnost využívá zřídka, a to z důvodu například újmy na zdraví.

Na míru aktivity veřejnosti má vliv i závažnost daného trestného činu. Obrovský význam pro dopadení pachatele má takzvaný moment překvapení, který je možný právě i při správné spolupráci s veřejností.¹³⁰

5.2 Prevence kriminality v ČR

Prevence by měla být uplatňována zejména v oblasti policejní preventivní činnosti (v okolí hřišť, škol), patří sem zlepšení péče v rodině i školách nebo ochranné léčení pachatelů.

Mezi důležité pojmy patří

- Preventivní politika – kontrola kriminality v České republice, která se opírá zejména o nerepresivní prostředky. Účelem je odstraňování sociálně motivů a příležitostí k páčání trestné činnosti. Mezi orgány preventivní politiky patří systém justice, policie a další, nebo dále nerepresivní orgány veřejné správy, zájmová sdružení občanů, církve.
- Prevence kriminality – nerepresivní opatření sloužící k předcházení a zabraňování kriminality a snižování obav z jejího páčání. Patří sem sociální, situační prevence a další.

¹³⁰ PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982., str. 212 - 215

- Objekty prevence kriminality – potenciální a skuteční pachatelé trestných činů, ale i potenciální a skutečné oběti trestných činů.¹³¹

Prevence kriminality má svoje prvky, patří mezi ně sociální a situační prevence, prevence viktimmnosti a pomoc obětem TČ.

1. Sociální prevence – cílem je změnit podmínky, které jsou příčinou páchaní trestné činnosti.

2. Situační prevence - využívá zkušenost, že se daná kriminalita objevuje v dané době, na daných místech a za daných okolností. Efektivita situační prevence se na rozdíl od sociální lépe měří a úspěšnost je vysoká.¹³² U trestného činu pohlavního zneužívání spočívá například v poučení dětí, aby nenastupovaly do auta k cizím lidem, nechodily s cizím člověkem domů, nechodily samy, nebraly si od cizích bonbony a dárky.¹³³

3. Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů

Vychází ze základů bezpečného chování formou poradenství. Rozeznáváme několik programů na ochranu obětí, které mají zabezpečit integraci oběti zpět do společnosti a snížení jejích obav z toho, že by se opět mohla stát obětí trestného činu. Významným bodem může být prevence tehdy, napomáhá-li ke snížení obav obětí z nahlášení takového trestného činu nebo podání svědectví, a tak k odhalení pachatele. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.

- Primární prevence – výchovné, vzdělávací, poradenské aktivity zacílené na veřejnost. Pozornost je věnována zejména působení na děti a mládež.
- Sekundární – pozornost věnuje hlavně rizikovým jedincům nebo skupinám, u kterých hrozí vyšší riziko, že se stanou pachatelem, stejně jako obětí trestného činu. Vychází z jevů, jako jsou závislosti, gamblerství a záškoláctví.¹³⁴

¹³¹ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

¹³² [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

¹³³ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9, str. 105

¹³⁴ [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

- Terciární – takové jednání rodiče, pedagoga (psychologa, lékaře), které má za úkol předcházet opakování spáchání trestného činu na takové osobě (dítěti).¹³⁵

Odpovědnost za primární prevenci spočívá na rodině, obci a Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Sekundární a terciární prevence je odpovědností Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví.¹³⁶

Při prevenci sexuální kriminality je u deviantních pachatelů kladen největší význam na primární prevenci, to znamená vyhledání deviantních jedinců skrze zdravotnická zařízení. Zdravotní zákroky tvoří výraznou součást sekundární a terciární prevence – ať už se jedná o chirurgické zákroky (kastrace), léčbu, nebo psychoterapii.

Nejlehčím opatřením je tedy léčba, nejzávažnějším je potom chirurgický zákrok, aplikují se v různých mírách u různých pachatelů. U nejnebezpečnějších je prováděna takzvaná kastrace, kterou se snižuje hladina pohlavních hormonů a dochází k výraznému snížení libida pachatele. O provedení musí rozhodnout lékařská komise.

Zdaleka nejčastějším opatřením je tedy léčba nebo psychoterapie, které mají za úkol snižování sexuální aktivity pachatele. Ty by také měly fungovat na základě dobrovolnosti, ta s sebou ale nese i problémy, mezi které patří třeba neochota a odmítání léčby. Moderní hormonální léky však snižují sexuální aktivitu dokonce výrazněji a spolehlivěji než chirurgická kastrace.¹³⁷

Kastrace tedy spočívá v omezení tvorby sexuálních hormonů (testosteron u mužů), čehož lze dosáhnout jak chirurgickou kastrací, což je chirurgický zákrok, při kterém se odstraňují hormonálně aktivní části pohlavních žláz (testikulární pulpektomie), dříve se odstraňovala celá varlata (orchiektomie). Setkat se

¹³⁵ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN isbn978-80-7380-042-0., str. 74 - 75

¹³⁶ [online]. [cit. 2020-03-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

¹³⁷ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9, str. 104

můžeme i s hormonální terapií, ta se často nazývá takzvanou chemickou kastrací.¹³⁸

Právní úpravu České republiky najdeme v zákoně 373/2012 Sb., o specifických zdravotních službách. Zejména pak v jeho § 17 a následujících. U nedeviantních pachatelů se užijí opatření jako potlačování alkoholismu, zvyšování vzdělanosti, sexuální výchova, odtabuizování sexuálních témat.¹³⁹

¹³⁸ SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KeyPublishing, 2014. Monografie (KeyPublishing: European Society forHistoryofLaw). ISBN 9788074182136, str., 272

¹³⁹ ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9, str. 105

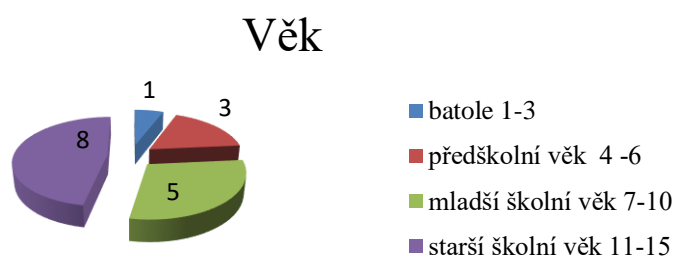
6 Empirický výzkum

Jak jsem již zmiňovala v úvodu, v rámci diplomové práce jsem zpracovala vlastní empirický výzkum, který jsem rozdělila do dvou částí.

V první části výzkumu jsem se zaměřila statistické zpracování dat, při kterém jsem si načetla celkem 17 spisů z Krajského ředitelství policie Středočeského kraje z období let 2014 až 2019. Tyto spisy jsem prostudovala a z nich získané informace jsem následně zanalyzovala podle kritérií, které jsem si předem stanovila.

6.1 Statistické zpracování informací získaných z trestních spisů

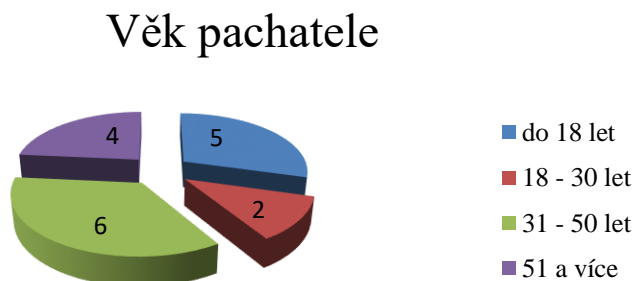
Věk obětí

Pohlaví obětí

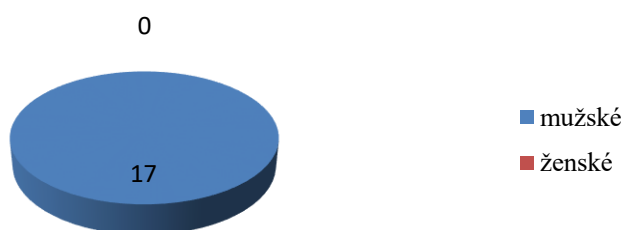

Věk pachatele

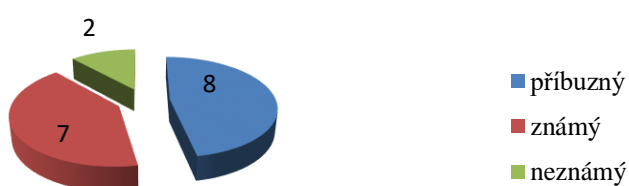
Pohlaví pachatele

Pohlaví pachatele

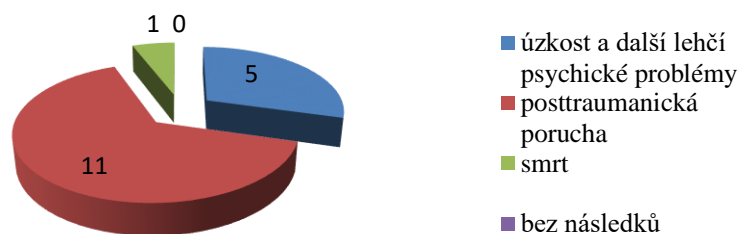
Vztah pachatele k oběti

Vztah pachatele k oběti

Způsobený následek

Následek

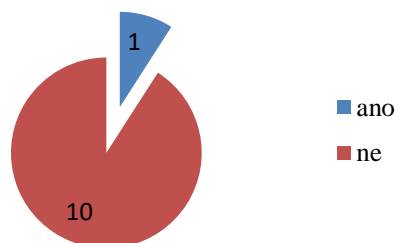
Z tohoto bylo tedy zjištěno, že ve všech 17 případech byl pachatel mužského pohlaví a obětí byla vždy osoba ženského pohlaví. Dále jsem zjistila, že věk obětí byl většinou ve druhé polovině spektra, tedy od 7 -15 let a u věku pachatele jsem zjistila, že převažovaly skupiny do 18 let a 31 – 50 let. V kritériu vztahu pachatele k oběti jsem zjistila, že v drtivé většině se jednalo o osobu buď příbuznou, nebo známou. Z provedeného výzkumu vyplynulo, že u všech dětských obětí byl jednáním pachatele způsoben psychický následek ať lehčí, nebo těžší formy. V jednom případě byl způsobem následek fatální.

6.2 Sociologický průzkum (dotazník)

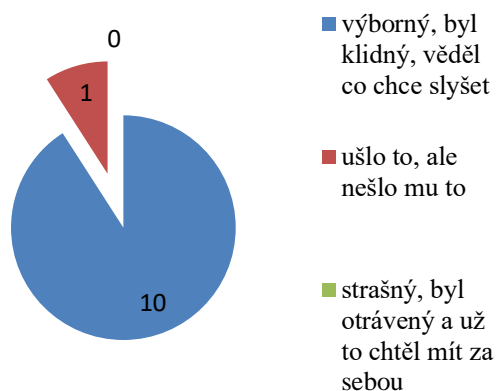
Ve druhé části výzkumu jsem se zaměřila na provedení sociologického průzkumu formou dotazníku s oběťmi pohlavního zneužití. Celkem se mi podařilo

kontaktovat 11 obětí. Do dotazníku jsem zpracovala celkem 12 otázek, na které respondenti odpověděli následovně.

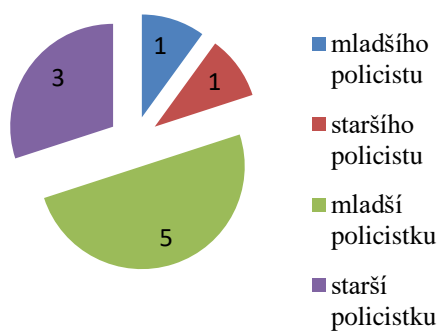
1) Už jsi byl v minulosti vyslýchán policií?

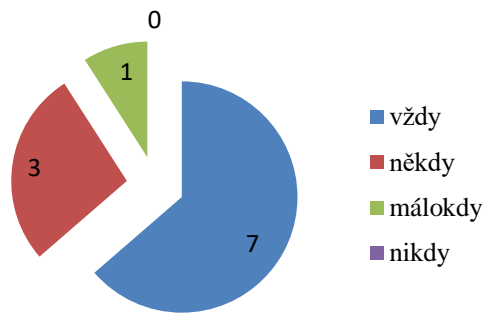
2) Jaký byl tvůj pocit z vyslýchajícího?

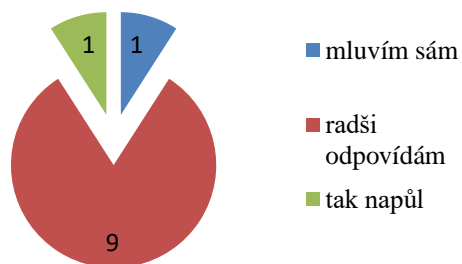
3) Koho máš raději u tvého výsledku?

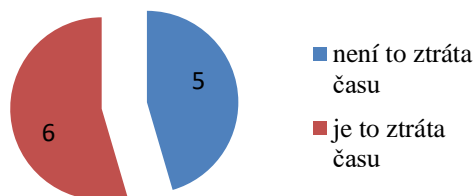
4) Rozuměl jsi kladeným otázkám a tomu, co po tobě bylo požadováno?

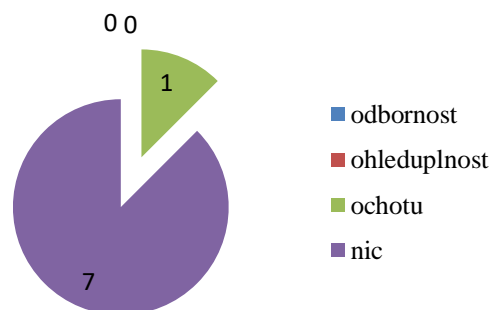
5) Při výslechu radši mluvíš sám, nebo radši odpovídáš na otázky?

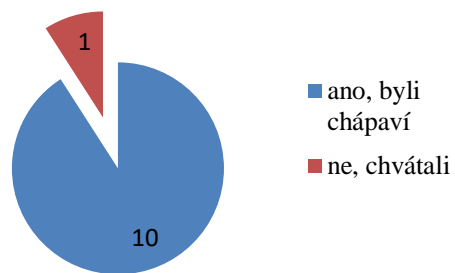
6) Myslíš si, že je výslech důležitý nebo je to ztráta času, protože Policie ČR stejně nic nevyřeší?

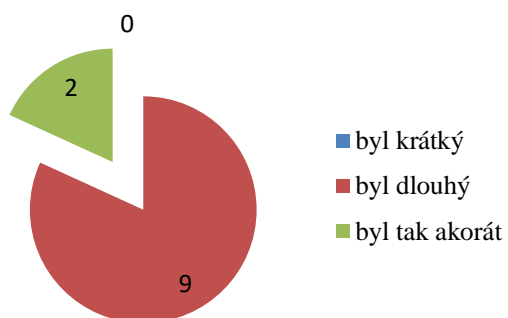
7) Co jsi při výslechu ze strany policistů postrádal?

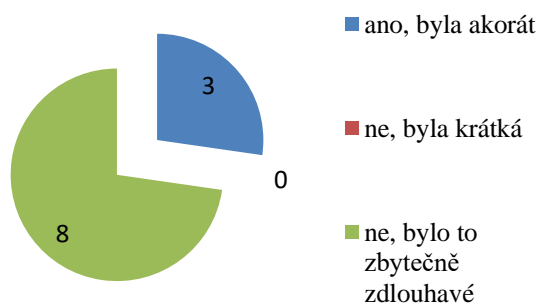
8) Měl jsi od policistů na výslech dost času?

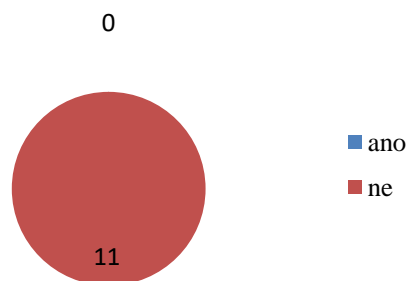
9) Jak dlouho trval výslech?

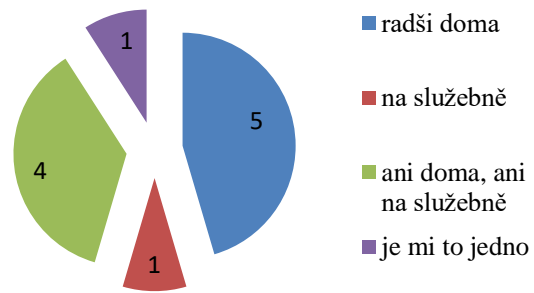
10) Myslíš si, že byla ta doba přiměřená?

11) Všiml/a sis, že by při výslechu policista řekl nebo naznačil, že ho svou výpovědí obtěžuješ?

12) Byl bys radši, kdy tvůj výslech byl u vás doma nebo na služebně?

Získaná data jsem statisticky zpracovala a z nich získané informace jsem následně zanalyzovala. Následně jsem z nich vyvodila možná zlepšení metodiky vyšetřování.

7 Závěr

Závěrem bych chtěla říct, že z mého pohledu se jedná o nejohavnější trestný čin, zvláště pokud k němu dochází v rodině, nebo z postavení například nevlastního rodiče. I z pohledu společenské škodlivosti a nebezpečnosti je řazen na pomyslné první příčky, protože jak už sem zmínila, nalézáme ho hned v hlavě III. Trestního zákoníku, přičemž toto pořadí podle druhového objektu vyjadřuje jakousi důležitost ochrany takového objektu. Dítě do dospělého vkládá spoustu důvěry, chce mu věřit, chce pomáhat. Poslední, co očekává je takové jednání, kdy ještě ani samo nechápe, o co dospělému jde. Nicméně k takovému trestnému činu dochází samozřejmě i mimo rodinné vztahy, nebo mezi stejně starými vrstevníky, které dělí pár měsíců. Dnešní doba je bohužel, co se týká elektroniky a wi-fi připojení velice nebezpečná a to takové kriminalitě svědčí. Nicméně existence kriminality v rodině, jak už jsem zmínila, poukazuje na to, že trestný čin pohlavního zneužití je mnohem hlouběji zakořeněný problém, se kterým se lidstvo, stejně jako s dalšími, pravděpodobně bude potýkat už navždy. To však nic nemění na mém postoji.

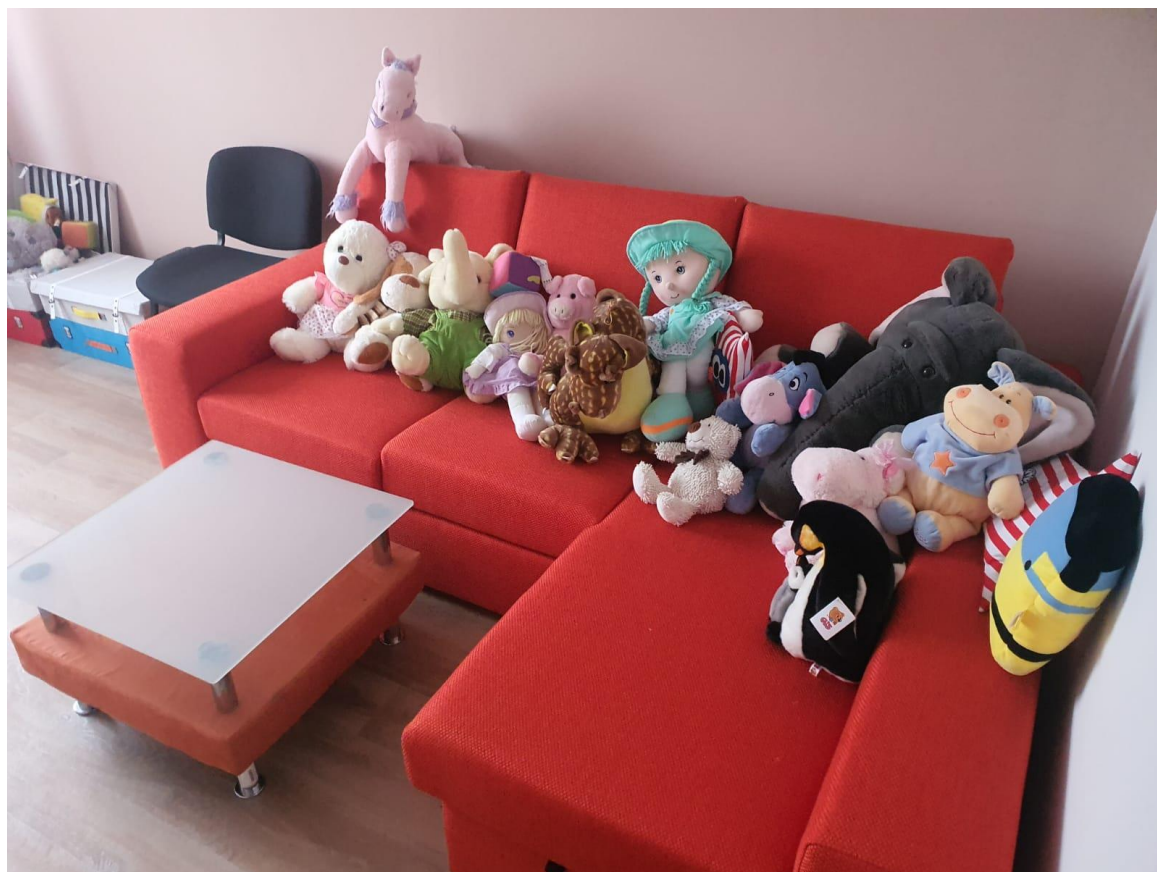
Z provedeného sociálního průzkumu jednoznačně vyplývá, že žádná z dětských obětí neměla předchozí zkušenost s policií a již by si přály nebyť vyslýchány na služebně policii, ale polovina z nich by nechtěla být vyslýchána ani doma. Toto si lze vysvětlit tím, že jim služebna není příjemná, ale doma se zřejmě obávají přítomnosti rodičů. Všechny oběti velice kladně hodnotily přístup a odbornost policistů a poskytnutou časovou dotaci. Avšak značná část dotazových zhodnotila délku svého výslechu jako velmi dlouhou. Většina uvedla, že chápala smysl položených otázek, ale polovina uvedla, že si myslí, že jejich výslech je zbytečný. Všechny oběti jako vyslýchajícího preferují ženu a více, jak polovina z nich ženu mladší.

Jako doporučení pro zkvalitnění metodiky vyšetřování (sexuálních trestných činů, zejména trestný čin pohlavního zneužití) bych si dovolila navrhnout, aby výslech dětských obětí vedli mladí, empatictí a odborně způsobilí lidé a pokud to bude jen trochu možné, aby procesní úkony s dětskými oběťmi prováděli na místech, která jsou těmto dětem známá a příjemná.

8 Přílohy

Mnou pořízené fotografie na Krajském ředitelství policie Středočeského kraje, Službě kriminální policie a vyšetřování, odboru obecné kriminality v Kolíně.

Výslechové místnosti

Jája a Pája, panenky jsou vyhotoveny v různých provedeních, od dětí s méně vyvinutými sekundárními pohlavními znaky, přes vyvinutější dospělé až po dědečka s babičkou.

+ detail jejich sekundárních pohlavních znaků

9 Použitá literatura

9.1 Bibliografické zdroje

- 1) CAPPONI, Věra, Tomáš NOVÁK a Růžena HAJNOVÁ. *Sexuologický slovník*. Praha: Grada, 1994. Sám sobě. ISBN 80-716-9115-1.
- 2) CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
- 3) CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788072018840.
- 4) KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, c2008. Jessenius. ISBN 978-80-7345-161-5.
- 5) MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
- 6) MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6.
- 7) PJEŠČAK, Ján. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982.
- 8) PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.
- 9) PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.
- 10) SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KeyPublishing, 2014. Monografie (KeyPublishing: European Society forHistoryofLaw). ISBN 9788074182136.
- 11) ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- 12) ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0.
- 13) VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Kamil PROVAZNÍK. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-479-9.
- 14) ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. ISBN 80-85981-28-9.

9.2 Právní předpisy

Zákon číslo 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 141/1961 Sb., Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 86/1950 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 45/2013 Sb., Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 265/2001 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 373/2011 Sb., Zákon o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon číslo 218/2003 Sb., Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

9.3 Judikatura

4 Tdo 1301/2016-40

9.4 Internetové zdroje

- Sexuální a mravnostní trestné činy - Policie České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx>
- Ohledání místa činu – Policie České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.policie.cz/clanek/ohledani-mista-cinu.aspx>
- Výslechové místnosti – Policie České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.policie.cz/clanek/vyslechove-mistnosti.aspx>
- Výslechy dětí v trestním řízení – Policie České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.policie.cz/clanek/vyslechy-deti-v-trestnim-rizeni.aspx>
- Jája a Pája – Policie České republiky.

- [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jaja-a-paja.aspx>
- Výslechové místnosti – Policie České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.policie.cz/clanek/vyslechove-mistnosti.aspx>
 - Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení – Ministerstvo vnitra České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<https://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>
 - Ochrana dětí – Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z:
<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/58>
 - Prevence kriminality, vymezení pojmů – Ministerstvo vnitra České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>
 - Prevence kriminality, struktura prevence kriminality – Ministerstvo vnitra České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
 - Prevence kriminality, úrovně preventivních aktivit – Ministerstvo vnitra České republiky.
[online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>